

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК І ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання студентами
індивідуальних завдань (рефератів) очної
і контрольних робіт заочної
форм навчання
циклу гуманітарної підготовки
з нормативної навчальної дисципліни
ФІЛОСОФІЯ
(для студентів
усіх напрямів підготовки і спеціальностей)

З а т в е р д ж е н о н а
засіданні кафедри філософії
Протокол № 01 от 29.08.2013 р.

Донецьк ДонНТУ 2013

Методичні рекомендації щодо виконання студентами індивідуальних завдань (рефератів) очної і контрольних робіт заочної форм навчання циклу гуманітарної підготовки з нормативної дисципліни «Філософія» (для студентів усіх напрямів підготовки і спеціальностей) / Укл. : В. І. Пашков, Донецьк: ДонНТУ, 2013. – 91с.

Містять тематику *рефератів / контрольних робіт* із списком рекомендованої літератури до кожної теми; методичні вказівки з виконання реферату / контрольної роботи, що включають правила їх вибору, основні вимоги до написання й оформлення; завдання до екзамену з курсів «Філософія», «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка)» і «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)» для студентів очної і заочної форм навчання і завдання до модульних контролів для студентів стаціонару, що вивчають курс «Філософія» як окремо, так і спільно з релігієзнавством і логікою або з релігієзнавством, логікою, етикою і естетикою; окремий перелік рекомендованої літератури (монографії, збірки статей і статті, підручники і навчальні посібники, хрестоматії, словники, довідники, енциклопедії, періодичні видання), пропонуваній як для додаткового використання при розкритті вибраної теми реферату / контрольної роботи, так і для самостійної роботи в період підготовки до екзамену / модульних контролів з курсу, що вивчається. Для *студентів очної форми навчання* пропонується додатковий *перелік тем рефератів*.

Укладач:

В. І. Пашков, к.філос.н., доцент

Відповідальний за випуск:

Д. Є. Муза, д.філос.н., професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
1. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТУ / КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	6
1.1. Правила вибору теми реферату / контрольної роботи.....	7
1.2. Основні вимоги до реферату / контрольної роботи.....	7
1.3. Структура і оформлення реферату / контрольної роботи.....	8
2. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ / КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ.....	11
3. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	53
4. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60
5. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ з курсу «ФІЛОСОФІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ.....	70
6. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ з курсу «ФІЛОСОФІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	74
6.1. Завдання до модульного контролю № 1 для студентів стаціонару.....	74
6.2. Завдання до модульного контролю № 2 для студентів стаціонару.....	76
7. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ з курсу «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ.....	77
8. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ з курсу «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	81
8.1. Завдання до модульного контролю № 1 для студентів стаціонару.....	81
8.2. Завдання до модульного контролю № 2 для студентів стаціонару.....	82
9. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ з курсу «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ.....	84
10. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ з курсу «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	88
10.1. Завдання до модульного контролю № 1 для студентів стаціонару.....	88
10.2. Завдання до модульного контролю № 2 для студентів стаціонару.....	89

ВСТУП

Дані «Методичні рекомендації» підготовлені відповідно розробленої на кафедрі нової програми з нормативної навчальної дисципліни «Філософія» та робочої програми з цієї ж навчальної дисципліни.

Особливістю цього методичного видання є те, що воно поєднує у собі методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних завдань (рефератів) студентів очної і контрольних робіт студентами заочної форм навчання з навчальної дисципліни «Філософія». Це пов'язано з тим, що методичні вказівки з виконання цих видів роботи (тобто правила вибору, основні вимоги, структура й оформлення) ідентичні. Безумовно не можуть відрізнятися і модульні та екзаменаційні питання з навчальної дисципліни. Це стосується і переліку рекомендованої літератури. Але також безперечно й те, що студенти очної форми навчання мають більші можливості щодо виконання своїх індивідуальних завдань. Тому в даному методичному виданні для студентів усіх форм навчання пропонується тематика, яка містить відповідно тему, а також її план і літературу до неї, у той час як студенти очної форми навчання можуть ще скористатися як додатковою тематикою, так і самі визначитися з певною темою своєї індивідуальної роботи, що потребує додаткових зусиль та узгоджень з викладачем.

Однак у будь-якому разі виконання і індивідуальних завдань студентами стаціонару, і написання контрольних робіт студентами-заочниками дозволить навчитись працювати з філософською літературою різного ступеня узагальнення: монографіями, збірками статей і статтями, підручниками і навчальними посібниками, хрестоматіями, словниками, довідниками та енциклопедіями, періодичними виданнями. Оскільки вирішення того чи іншого питання пов'язане зі звертанням до його історико-філософських витоків, із дослідженням процесу його трансформації протягом всієї історії філософії, остільки студенти мають можливість ознайомитися з різними поглядами. Поглиблене їх вивчення, ґрунтовне розкриття теми взагалі дозволить студенту активізувати самостійний пошук і розумову активність, сприятиме продукуванню власної точки зору, формуватиме вміння її аргументувати, толерантно відноситися до протилежних поглядів і думок, тобто опановувати мистецтвом полеміки як конструктивного діалогу. Тому виконання цих видів роботи створюватиме сприятливе підґрунтя для самореалізації студента. А поза цим процесом неможливий інтелектуальний і культурний розвиток людини, її самовизначення у світі.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета і завдання методичних рекомендацій до виконання індивідуальних завдань студентами очної та контрольних робіт студентами заочної форм навчання:

Метою виконання індивідуальних завдань та контрольних робіт з навчальної дисципліни «Філософія» є самостійне розкриття обраної теми, її питань як у плані історико-філософських основ, так і у площині їх трансформації у проблеми і принципи сучасної філософії, що є підґрунтям для самореалізації студента, поза чим неможливий інтелектуальний і культурний розвиток людини, її самовизначення у світі.

Завданнями виконання індивідуальних завдань та контрольних робіт з навчальної дисципліни «Філософія» є:

- визначення власного інтересу і можливостей щодо певної філософської теми;
- вивчення та аналіз визначеної до теми літератури, а у разі відсутності необхідним чином визначеної теми і питань до неї – формулювання саме їх і підбір відповідної з обраною темою та її питаннями літератури;
- класифікація і систематизація накопиченого матеріалу, його логічна обробка, редагування та оформлення у певну роботу;
- самостійне, повне і змістовне, науково обґрунтоване висвітлення обраної теми;
- визначення значення даної теми, вирішення її питань щодо розв'язання певних проблем сьогодення;
- при необхідності щодо виконання індивідуального завдання чи контрольної роботи студент має можливість і повинен відвідати консультацію з викладачем.

У результаті виконання індивідуального завдання або контрольної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен:

Знати: зміст використаної літератури, позиції, що викладені на її сторінках, стосовно обраної теми роботи, їх історичну обумовленість і спадкоємність в історико-філософському процесі аж до формування проблем і принципів сучасної філософії.

Вміти: змістовно і логічно, науково і з гуманістичних позицій обґрунтовувати особисту думку щодо вирішення теоретичних і практичних питань, сформульованих у темі, враховувати різноманітність існуючих підходів до вирішення цих питань, не вагатися у випадку необхідності пояснення теоретичних положень, співвідносити їх з життєвими реаліями, визначати їх роль у житті суспільства й окремої людини та застосовувати відносно сфери своєї діяльності.

1. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТУ / КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчального плану технічного університету студенти очної і заочної форм навчання повинні освоїти курс «Філософія», якщо він вивчається окремо, або курс «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка)» чи «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)». Перелік тем, завдань і літератури визначений в Програмі з навчальної дисципліни «Філософія». З нею можна ознайомитися в кабінеті соціально-гуманітарних дисциплін (3-й навч. корпус, ауд.239) або в читальних залах бібліотеки ДонНТУ (2-й або 3-й навч. корпус).

Після закінчення вивчення як змістовного модулю № 1, так і змістовного модулю № 2 з цієї дисципліни СТУДЕНТИ СТАЦІОНАРУ пишуть відповідно модульний контроль № 1 і модульний контроль № 2. Завдання до модульних контролів з курсу «Філософія» дивіться на стор.: 75-76 (МК № 1) і 77-78 (МК № 2). У студентів стаціонару може бути і *екзамен* з курсу «Філософія», завдання до якого дивіться на стор. 70-73. Якщо студенти стаціонару вивчають курс «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка)», то завдання до модульних контролів з даного курсу дивіться на стор.: 81-82 (МК № 1) і 82-84 (МК № 2), а до *екзамену* – на стор. 77-80. У разі вивчення студентами денної форми навчання курсу «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)», завдання до модульних контролів з даного курсу дивіться на стор.: 88-89 (МК № 1) і 89-91 (МК № 2), а до *екзамену* – на стор. 84-87. Якщо Навчальним планом певної спеціальності визначена індивідуальна робота з філософії, то відповідно з цими курсами здійснюється і вибір тем реферату: або тільки з філософії, чи можна вибрати тему або з філософії, або з релігієзнавства, або з логіки, скориставшись *Методичними вказівками* з цих курсів: Філософія, Релігієзнавство, Логіка. За умов вивчення ще й етики та естетики у курсі, таким же чином поряд з філософією, релігієзнавством і логікою можна вибрати тему реферату також з етики або з естетики. Студенти очної форми навчання, вибравши тему реферату, зобов'язані у встановлений лектором термін здати його. Одержавши за реферат позитивну оцінку, студент стаціонару, якщо немає інших заборгованостей (щодо лекцій, семінарських занять, самостійної роботи) з курсу, що вивчається, допускається до написання модульного контролю / *екзамену* з даного курсу. *Кількість рефератів* встановлюється Навчальним планом за фахом. Студентам очної форми навчання пропонується *додатковий перелік тем рефератів* (див. стор. 53-60), до яких необхідно самостійно скласти відповідний план (2-4 питання) і підібрати для його виконання необхідну літературу. Студенти стаціонару можуть також самі визначитися з темою реферату з курсу, що вивчається, але у такому разі вона обов'язково повинна бути узгоджена з викладачем, який веде у них заняття з даного курсу. Терміни надання реферату і який реферат кому здавати (керівнику семінарських занять або лектору) визначаються лектором.

СТУДЕНТИ-ЗАОЧНИКИ всіх спеціальностей складають *екзамен*. Завдання до *екзамену* з курсу «Філософія» дивіться на стор. 70-73. Завдання до

*екзамену з курсу «Філософія(філософія, релігієзнавство, логіка)» дивіться на стор. 77-80. Завдання до **екзамену з курсу «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)» дивіться на стор. 88-91. Право на складання екзамену дає позитивна оцінка (залік) з контрольної роботи.** Навчальним планом з курсу, що вивчається, для студентів-заочників визначена **одна контрольна робота.** Вона має бути виконана і здана протягом семестру в кабінет соціально-гуманітарних дисциплін (3.239), але не пізніше ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії. Це дозволить викладачу своєчасно процензувати роботу, і у разі потреби, студент матиме можливість її доопрацювати або виконати наново.*

1.1. ПРАВИЛА ВИБОРУ ТЕМИ РЕФЕРАТУ / КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Ознайомитися з темами реферату / контрольної роботи можна в кабінеті соціально-гуманітарних дисциплін (3.239) або в читальних залах бібліотеки ДонНТУ (2-й або 3-й навч. корп.). Перш ніж зробити вибір уважно ознайомтеся зі всіма вимогами до рефератів / контрольних робіт.

*Студентам пропонується **55 тем рефератів / контрольних робіт**, що включають історію філософії та основні проблеми і принципи сучасної філософії. До кожної теми визначені план і література. Вибравши одну з них, **студент зобов'язаний відповідно до запропонованого плану виконати реферат / контрольну роботу.** При необхідності можна змінити тільки список рекомендованої літератури, але він не може бути менше чотирьох джерел, які повинні охоплювати і розкривати всі питання вибраної теми. Крім літератури, що рекомендується до кожної теми, на стор. **60-70** пропонується список монографій, збірок статей і окремих статей, підручників і навчальних посібників, хрестоматій, словників, довідників, енциклопедій і періодичних видань. Їх також можна використовувати при написанні реферату / контрольної роботи. Текстологічною базою можуть бути першоджерела, видані як окремими працями, так і в різних серіях: «Философское наследие», «Из истории отечественной философской мысли», «Мыслители прошлого», «Мыслители XX века», «Памятники философской мысли», «Памятники исторической мысли», «Библиотека всемирной истории естествознания», «История и современность», «Наука и технический прогресс» та ін.*

***Номер теми реферату / контрольної роботи вибирається відповідно до останньої цифри номера своєї залікової книжки (шифру).** Наприклад, якщо номер залікової книжки (шифру) закінчується на цифру 0 або на цифру 5, то і номер теми реферату / контрольної роботи в першому випадку буде 10, 20, 30 і т.д., а в другому – 5, 15, 25.*

1.2. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО РЕФЕРАТУ / КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Реферат / контрольна робота повинні бути виконані самостійно, на

основі вивчення наукової і навчальної літератури.

2. Обсяг реферату / контрольної роботи – **20-24 сторінки** учнівського зошита **або 12 сторінок** на листах паперу формату А 4 (210x297) з наступними параметрами: Times New Roman, 14 пт, через один інтервал, поля (верхнє, нижнє, праве, лїве) 2 см.

3. Зміст реферату / контрольної роботи повинен відповідати вибраній темі і плану, що пропонується до них. Назва теми і питання плану зміні не підлягають.

4. Теоретичний аналіз теми слід пов'язувати з сучасним соціально-економічним положенням суспільства, його духовно-етичними проблемами.

5. Матеріал теми повинен бути викладений логічно, послідовно і доказово, грамотною, літературною мовою.

1.3. СТРУКТУРА І ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ / КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Реферат / контрольна робота складаються з **титульного листа, теми і плану**, який включає **вступ, основну частину** – питання плану, **висновок і список використаної літератури**.

1. Реферат / контрольна робота виконуються в учнівському зошиті або на листах паперу формату А 4 відповідно до необхідного обсягу. Зовнішня сторона обкладинки зошита або 1-го листа паперу вказаного формату оформляються як титульний лист, зразок якого додається.

Зразок титульного листа реферату студента стаціонару

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Кафедра філософії

Реферат
з курсу «Філософія»

Тема 11
Філософська думка в Україні

Виконав:
Сташин Вадим Ігоревич
студент I курсу
факультету КНТ
гр. КС-12а, шифр № 107931
Перевірив:
_____ С. П. Светлов, доц.

Донецьк – 2013

Зразок титульного листа *контрольної роботи студента-заочника*

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Кафедра філософії

Контрольна робота
з курсу «Філософія»

Тема 17

Діалектика як теорія розвитку

Виконав:
Соколов Олег Сергійович
студент II курсу
заочно-вечірнього факультету
гр. ОА-07а, шифр № 107937

Донецьк – 2013

2. Всі сторінки реферату / контрольної роботи повинні бути пронумеровані.

3. На першій сторінці фіксуються тема реферату / контрольної роботи і питання плану.

4. З другої сторінки починається виклад змісту реферату / контрольної роботи відповідно до плану:

У *вступі* обґрунтовується актуальність теми, розкривається ступінь її відображення в літературі, показується значення даної теми, формулюються мета і завдання реферату / контрольної роботи.

В *основній частині* відповідно до питань плану викладається зміст теми. Кожне питання плану, перш ніж буде розкрито, необхідно виділити окремим заголовком. Спочатку виділяється перше питання, після його розгляду – друге питання і т.д.

У *висновку*, виходячи із змісту викладених питань плану, формулюються основні положення реферату / контрольної роботи.

5. На всі приведені в рефераті / контрольній роботі виписки (цитати) і факти необхідно зробити посилання на джерело інформації (книгу, статтю.).

5.1. Посилання можна винести в кінець сторінки під ризиком, яка відокремлює його від основного тексту. Воно може бути не одним, на одне й те ж джерело або на різні джерела. При цьому нумерація посилань може бути посторінковою або наскрізною. Якщо нумерація посторінкова, то перше посилання на будь-якій сторінці тексту починається з цифри 1. При наскрізній нумерації порядковий номер посилань від сторінки до сторінки збільшується. У даному випадку у виносці під ризиком указуються прізвище й ініціали автора, назва джерела, видавництво і рік видання, номер тому, випуску, частини, цитована сторінка.

Приклад оформлення посилань на книги і статті

1. Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.31.
2. Там же, – с.89.
3. Ойзерман Т. И. Опыт критического осмысления диалектического материализма / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2000. – № 2. – С.25.
4. Див.: Кохановский В. П. Диалектико-материалистический метод : учеб. пособие / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Изд-во Рост. ун-та, 1992. – С.15-16.

5.2. Якщо посилання робиться відразу після цитованого положення з якого-небудь джерела, то дане джерело може указуватися в дужках повністю (див. вимоги в пункті 5.1) або цифрами: перша цифра позначає його порядковий номер у списку використаної літератури, друга – сторінку або сторінки (2, 35-36). При цьому в списку використаної літератури також повинні бути вказані всі необхідні дані про джерело. Якщо це багатотомне видання, то при будь-яких варіантах посилань необхідно вказати прізвище автора, якщо він є, назву роботи. з якого тому (припустимо, вибраних філософських творів) ця робота (Фейербах Л. Основные положения философии будущего Л. Фейербах // Фейербах Л. Избр. филос. произв. В 2 т. – Т.1. – М. : Госполитиздат, 1955. – С.114-133). Тому при вказівці джерела цифрами в дужках достатньо буде тільки дві цифри.

5.3. Вказівка на джерело може бути також здійснена і наскрізною нумерацією в кінці цитати після лапок відповідною цифрою, яка (як і у разі 5.1) буде наполовину свого розміру вище за рядок, але відповідати джерелу, розташованому в списку використаної літератури, з тією лише різницею, що в ньому указуватиметься не повний обсяг твору, а тільки цитована сторінка.

Крім того, коли те або інше положення не цитується, а передається своїми словами, потрібно також зробити посилання на його джерело. У даному випадку перед джерелом ставиться *див.*, як це показано в одному з пунктів оформлення посилань. У подібній ситуації *див.* ставиться і перед цифрою в дужках, яка указує на джерело даного перефразованого положення (см.: 23, 67).

У рефераті / контрольній роботі необхідно дотримуватися тільки одного якого-небудь варіанту посилань.

6. До реферату / контрольної роботи обов'язково додається **список використаної літератури**. Він складається залежно від вибраного варіанту посилань. При варіантах, описаних в пунктах 5.1 і 5.2, список використаної літератури складається в алфавітному порядку, 5.3 – в послідовності цитування. Список використаної літератури виноситься на останню сторінку реферату / контрольної роботи.

7. Наприкінці реферату / контрольної роботи ставиться дата і підпис.

Студент одержує залік / позитивну оцінку з реферату / контрольної роботи лише у тому випадку, якщо виконає всі вимоги, що пред'являються до їх написання.

Студенти стаціонару результати перевірки реферату дізнаються у свого викла-

дача.

Студенти-заочники, одержавши в кабінеті *соціально-гуманітарних дисциплін (3.239)* рецензію на свою роботу, повинні ознайомитися з її змістом, щоб надалі врахувати зауваження викладача. Одержану рецензію (про зараховану контрольну роботу) необхідно пред'явити екзаменатору.

Якщо з реферату / контрольної роботи одержаний незалік, то належить, залежно від вказівок рецензента, або їх доопрацювати, або написати нові на цю ж тему, або іншу відповідно до шифру або запропоновану викладачем.

Студент-заочник може одержати залік по темі контрольної роботи і усно, під час співбесіди з викладачем перед екзаменом з курсу. Правила вибору теми контрольної роботи залишаються тими ж, як і при здачі її письмово. У **студентів стаціонару** такої можливості немає.

2. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ / КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ПРЕДМЕТ І РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ

1. Поняття і структура світогляду.
2. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий. Філософія як теоретична основа світогляду.
3. Предмет філософії та її структура. Специфіка філософського знання.
4. Функції філософії та її соціальна роль. Гуманістичний зміст філософського знання.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. *Философия : учебник.* – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Проспект», 2004. – С.3-87.
- Бессонов Б. Н. *Философия : курс лекций* / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.282-310.
- Введение в философию : учеб. пособие.* – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.7-36.
- Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. *Философия для технических вузов: учебник* / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – С.8-47.
- Канке В. А. *Философия : исторический и систематический курс : учебник.* – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – С.9-25.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. *Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник* / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.15-42.
- Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. *Философия : учеб. пособие.* – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.12-71.
- Разин А. В. *Философия : учеб. пособие* / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. –

С.9-32.

- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.15-50.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.1-20.
- Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.10-29.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л.В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.5-26.
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.28-56, 362-382.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.5-14.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.11-28.

ТЕМА 2. ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

1. Особливості цивілізаційного розвитку країн Стародавнього Сходу і їх вплив на становлення філософської думки.
2. Передфілософія в країнах Стародавнього Сходу.
3. Філософські школи і напрями Стародавньої Індії.
4. Зародження і розвиток філософської думки в Стародавньому Китаї.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов и др. – М. : Республика, 2002. – С.129-148.
- Звиричев В. Т. Философия древнего мира и средних веков : учеб. пособие. – Екатеринбург : Деловая книга; М. : Академический Проект, 2002. – С.5-44.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.10-78.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.11-58.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.11-63.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. :

Изд-во ПРИОР, 1997. – 11-61.

- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.35-108.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.43-66.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.8-47.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.21-75.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.30-58.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.30-96.
- Чанышев А. Н. История Древнего мира (история философии) : учебник / А. Н. Чанышев. – М. : Высш. шк., 2003. – С.7-152.

ТЕМА 3. АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

1. Основні етапи і напрями розвитку античної філософії.
2. Зародження давньогрецької філософії та її розвиток у досократівський період.
3. Давньогрецька філософія класичного періоду.
4. Елліністично-римська філософія.

Перелік рекомендованої літератури

- Асмус В. Ф. Античная философия. – 3-е изд. / В. Ф. Асмус. – М. : Высш. шк., 1998. – 400 с.
- Богомолов А. С. Античная философия : учебник. – 2-е изд. / А. С. Богомолов. – М. : Высш. шк., 2006. – 390 с.
- Звиричев В. Т. Философия древнего мира и средних веков : учеб. пособие / В. Т. Звиричев. – Екатеринбург : Деловая книга; М. : Академический Проект, 2002. – С.45-256.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.79-147.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.11-63.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.62-97.

- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.218-247.
- Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс : учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке.– М. : Логос, 2003. – С.26-61.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.67-115.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.48-151.
- Разин А. В. Философия : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. – С.61-97.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.23-53.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.75-130.
- Чанышев А. Н. История Древнего мира (история философии) : учебник / А. Н. Чанышев. – М. : Высш. шк., 2003. – С.155-697.

ТЕМА 4. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

1. Розповсюдження християнства і начала християнської філософії у Західній Європі. Особливості духовного життя світу Середньовіччя. Філософія і теологія: тенденції взаємовідносин.
2. Патристика і схоластика. Основні проблеми середньовічної філософії, їх зміст і спрямованість.
3. Реалізм і номіналізм – основні течії філософії Середньовіччя.
4. Криза і розпад схоластики. Зростання емпіричного знання.

Перелік рекомендованої літератури

- Звиричев В. Т. Философия древнего мира и средних веков : учеб. пособие / В. Т. Звиричев. – Екатеринбург : Деловая книга; М.: Академический Проект, 2002. – С.259-344.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.148-202.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.97-129.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.102-146.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.99-124.

- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.248-282.
- Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс : учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – С.61-82.
- Коплстон Ф. Ч. История средневековой философии / Ф. Ч. Коплстон / пер. с англ. И. Борисовой. – М. : Энигма, 1997. – 512 с.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.152-225.
- Майоров Г. Г. Формирование средневековой философии (латинская патристика) / Г. Г. Майоров. – М. : Мысль, 1979. – 431 с.
- Неретина С. С. К истории средневековой философии / С. С. Неретина. – Архангельск : Изд-во Поморского пед. ун-та, 2003. – 368 с.
- Соколов В. В. Средневековая философия : учеб. пособие. – 2-е изд., испр. и доп. / В. В. Соколов. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 352 с.
- Чанышев А. Н. Курс лекций по древней и средневековой философии : учеб. пособие / А. Н. Чанышев. – М. : Высш. шк., 1991. – С.417-509.

ТЕМА 5. ФІЛОСОФІЯ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Епоха Відродження та її характерні риси.
2. Основні особливості та принципи філософії Відродження.
3. Зародження наукової картини світу (М. Коперник, Д.-Ф. Бруно, Г. Галілей).
4. Соціальні теорії Н. ді Б. Маккиавеллі, Т. Мора, Т. Кампанелли.

Перелік рекомендованої літератури

- Горфункель А. Х. Философия эпохи Возрождения : учеб. пособие / А. Х. Горфункель. – М. : Высш. шк., 1980. – 368 с.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.203-230.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.130-146.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.125-152.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.283-317.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.133-146.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.226-279.

- Разин А. В. Философия : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. – С.132-146.
- Соколов В. В. Европейская философия XV–XVII веков : учебник. – 2-е изд., испр. и доп. / В. В. Соколов. – М. : Высш. шк., 1996. – С.5-178.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.74-86.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.97-110.

ТЕМА 6. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ (Ранній етап розвитку)

1. Становлення буржуазного суспільства і філософська революція Нового часу.
2. Методологія наукового пізнання у філософії Нового часу і вплив науки на її формування.
3. Проблема людини і суспільства у філософських поглядах Нового часу.

Перелік рекомендованої літератури

- Гусев В. І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст.: курс лекцій: навч. посібник. – К.: Либідь, 1994. – С.84-246.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.231-302.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.146-194.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.164-215.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.153-187.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.318-341.
- Кремень В. Г., Ильин В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ильин. – К. : Книга, 2006. – С.147-192.
- Кузнецов В. Н., Мееровский Б. В., Грязнов А. Ф. Западноевропейская философия XVIII века : учеб. пособие / В. Н. Кузнецов, Б. В. Мееровский, А. Ф. Грязнов. – М. : Высш. шк., 1986. – 398 с.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.280-420.
- Разин А. В. Философия : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. –

С.147-173.

- Соколов В. В. Европейская философия XV–XVII веков : учебник. – 2-е изд., испр. и доп. / В. В. Соколов. – М. : Высш. шк., 1996. – С.178-382.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.86-111.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.112-148.

**ТЕМА 7. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ
(Німецька класична філософія)**

1. Культурно-історична обумовленість і основні риси німецької класичної філософії.
2. «Критична філософія» І. Канта.
3. Абсолютний ідеалізм Г.-В.-Ф. Гегеля.
4. Антропологічна філософія Л.-А. Фейєрбаха.

Перелік рекомендованої літератури

- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия / А. В. Гулыга. – М. : Мысль, 1986. – 334 с.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.303-338.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.216-258.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.188-253.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.342-365.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.421-500.
- Разин А. В. Философия : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. – С.174-206.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.111-137.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.265-297.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.149-184.

ТЕМА 8.

МАРКСИСТСЬКА ФІЛОСОФІЯ

1. Становлення і основні етапи розвитку марксистської філософії.
2. Діалектичний матеріалізм К. Маркса і Ф. Енгельса.
3. Матеріалістичне розуміння історії.
4. Марксизм і сучасність.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.107-116, 289-314.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.226-243.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.291-308.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.394-414.
- Лоскутов В. А. Историческая природа марксизма : основания и система развития / В. А. Лоскутов. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 309 с.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.501-549.
- Межуев В. М. Историческая теория Маркса и современность / В. М. Межуев // Философское сознание: драматизм обновления : сб. / сост. Е. Н. Шульга; вступ. ст. Н. И. Лапина. – М. : Политиздат, 1991. – С.279-324.
- Ойзерман Т. И. Формирование философии марксизма. – 3-е изд. / Т. И. Ойзерман. – М. : Мысль, 1986. – 461 с.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.164-183.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.185-204.

ТЕМА 9.

СУЧАСНА ЗАХІДНА ФІЛОСОФІЯ

1. Відображення сучасної епохи у філософії другої половини XIX – XX ст.ст.
2. Критичний перегляд вихідних принципів класичної (раціоналістичної) філософії.
3. Основні напрями західної філософії (загальна характеристика).

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. /

П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспект», 2004. – С.166-201.

Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайдено и др. – М. : Республика, 2002. – С.116-128, 192-262, 315-336.

Западная философия XIX в. : учебник / В. В. Васильев, Е. А. Войниканис, А. Ф. Грязнов и др.; под ред. А. Ф. Зотова. – М. : Высш. шк., 2005. – 519 с.

Зотов А. Ф., Мельвиль Ю. К. Западная философия XX века : учеб. пособие / А. Ф. Зотов, Ю. К. Мельвиль. – М. : ПРОСПЕКТ, 1998. – 432 с.

История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.244-261, 296-495.

История современной зарубежной философии : компаративистский подход / А. С. Колесников, М. М. Корнеев, Б. В. Марков и др.; отв. ред. М. Я. Корнеев. – СПб. : Лань, 1997. – 480 с.

История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.259-291, 309-552.

История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.299-458.

Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.219-324.

Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.550-708.

Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайдено и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.138-164, 184-341.

Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.120-134, 172-224.

Философия : учебник / В. П. Горюнов, В. К. Гавришин, А. В. Гогин и др.; под ред. В. П. Горюнова. – М. : Гардарики, 2005. – С.116-166.

ТЕМА 10. РОСІЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ

1. Російська філософська думка: основні етапи, традиції і особливості розвитку. Становлення світоглядного плюралізму.
2. Релігійно-ідеалістична філософія в Росії наприкінці XIX – першої половини XX ст.ст.: витоки, основні проблеми і характерні риси.
3. Матеріалістична традиція російської філософії середини XIX – XX ст.ст.

Перелік рекомендованої літератури

Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. :

- И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайдено и др. – М. : Республика, 2002. – С.149-190, 262-289.
- Галактионов А. А., Никандров П. Ф. Русская философия IX-XIX вв. – 2-е изд. / А. А. Галактионов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1989. – 744 с.
- Громов М. Н., Козлов Н. С. Русская философская мысль X-XVII веков : учеб. пособие / М. Н. Громов, Н. С. Козлов. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 285 с.
- Замалеев А. Ф. Лекции по истории русской философии / А. Ф. Замалеев. – СПб.: Изд-во СПбУ, 1995. – 338 с.
- Зеньковский В. В. История русской философии : в 2 т. / В. В. Зеньковский. – Л. : ЭГО, 1991.
- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – С.466-693.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – С.261-295.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.553-724.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – С.255-298.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.455-534.
- Лосский Н. О. История русской философии / Н. О. Лосский. – М. : Высш. шк., 1991. – 559 с.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – С.709-868.
- Невлева И. М. Философия : учеб. пособие / И. М. Невлева. – М. : РДЛ, 2002. – С.169-246.
- Новиков А. И. История русской философии X – XX веков / А. И. Новиков. – СПб. : Лань, 1998. – 320 с.
- Сербиненко В. В. Русская философия : курс лекций : учеб. пособие / В. В. Сербиненко. – М. : РГГУ: Омега-Л, 2005. – 464 с.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.165-243.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.232-307.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайдено и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – С.342-435.
- Шапошников Д. Е., Федоров А. А. История русской религиозной философии : учеб. пособие / Д. Е. Шапошников, А. А. Федоров. – М. : Высш. шк.,

ТЕМА 11. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ

1. Філософські ідеї в культурі Київської Русі і вплив антично-візантійської, західноєвропейської культури на процес їх становлення і розвитку.
2. Києво-Могилянська Академія і її роль у розвитку філософської думки в Україні.
3. Філософія Г. С. Сковороди.
4. Розвиток філософської думки в Україні з кінця XVIII ст. до наших днів.

Перелік рекомендованої літератури

- Горский В. С. Философские идеи в культуре Киевской Руси XI – начала XII вв. / В. С. Горский. – К. : Наук. думка, 1988. – 215 с.
- Горський В. С. Історія української філософії : підручник / В. С. Горський. – К. : Либідь, 2004. – 488 с.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – С.415-454.
- Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія : Логос, Софія, Розум : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – С.325-357.
- Почапский А. М. Развитие философской мысли на Украине : первая половина XIX века / А. М. Почапский. – К. : Вища шк. Изд-во при Киев. ун-те, 1984. – 128 с.
- Стратий Я. М., Литвинов В. Д., Андрушко В. А. Описание курсов философии и риторики профессоров Киево-Могилянской Академии / Я. М. Стратий, В. Д. Литвинов, В. А. Андрушко. – К. : Наук. думка, 1982. – 347 с.
- Філософія : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.35-45.
- Философская культура Украины и отечественная общественная мысль XIX – XX вв. / отв. ред. Н. И. Лук. – К. : Наук. думка, 1990. – 268 с.
- Шкуринов П. С. Философия России XVIII века : учеб. пособие / П. С. Шкуринов. – М. : Высш. шк., 1992. – 256 с.

ТЕМА 12. ПРОБЛЕМА БУТТЯ У ФІЛОСОФІЇ

1. Становлення і еволюція поняття буття в історії філософії.
2. Основні форми буття, їх єдність і специфіка.
3. Буття людини, його основні форми (природне, соціальне, духовне).
4. Проблема сенсу буття людини, її смерті та безсмертя.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республи-

ка, 2002. – С.339-363.

- Доброхотов А. Л. Категория бытия в классической западноевропейской философии / А. Л. Доброхотов. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 246 с.
- Немировский В. Г. Смысл жизни: проблемы и поиски / В. Г. Немировский. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 221 с.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.456-466.
- Философия : учебник / отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1997. – С.125-160, 284-297.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.373-389.
- Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристь, 2005. – С.225-236.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М.: Изд-во РАГС, 2003. – С.273-291.

ТЕМА 13. ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО МАТЕРІЮ

1. Проблема субстанції. Матерія і дух.
2. Становлення і розвиток категорія «матерія» в історії філософії.
3. Рівні існування матерії та їх системна організація.
4. Проблема єдності світу і основні варіанти (моделі) її вирішення.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспект», 2004. – С.425-444.
- Бессонов Б. Н. Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.176-188.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.364-372.
- Зубков И. Ф. Курс диалектического материализма / И. Ф. Зубков. – М. : Изд-во Ун-та дружбы народов, 1990. – С.39-64.
- Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.154-171.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.261-272.
- Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.359-397, 422-

433.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.172-188.

ТЕМА 14. РУХ – СПОСІБ ІСНУВАННЯ МАТЕРІЇ

1. Поняття руху. Рух і спокій.
2. Матерія і рух. Рух як вияв внутрішньої активності матерії.
3. Форми руху і принципи їх класифікації. Сучасна наука про форми руху матерії.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.372-378.
- Движение // Философская энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. Ф. В. Константинов. – Т. 1. – М. : Сов. Энциклопедия, 1960. – С.433-438.
- Зубков И. Ф. Курс диалектического материализма / И. Ф. Зубков. – М. : Изд-во Ун-та дружбы народов, 1990. – С.64-112.
- Кучевский В. Б. Анализ категории «материя» / В. Б. Кучевский. – М. : Наука, 1983. – С.172 -244.
- Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.398-408.

ТЕМА 15. ПРОСТІР І ЧАС ЯК ФОРМИ ІСНУВАННЯ МАТЕРІЇ

1. Поняття простору і часу, їх зміст, властивості та смисл.
2. Просторово-часові концепції: походження, зміст, і сутність. Природничонаукові докази нерозривного зв'язку матерії, руху, простору і часу.
3. Багатоманіття форм простору і часу, їх взаємозв'язок, особливості та специфіка.
4. Місце і роль просторово-часових уявлень у життєдіяльності людини.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.379-390.
- Габричевский А. Г. Пространство и время / А. Г. Габричевский // Вопросы философии. – 1994. – №3. – С.134-147.
- Гобозов И. А. Введение в философию истории – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – С.107-139.
- Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов,

- К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.188-203.
- Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.308-319.
- Осипов А. И. Пространство и время как категории мировоззрения и регуляторы практической деятельности / А. И. Осипов. – Мн. : Наука и техника, 1989. – 220 с.
- Пространство и время / редкол. : М. А. Парнюк (отв. ред.) и др. – К. : Наук. думка, 1984. – 294 с.
- Рейхенбах Г. Философия пространства и времени / Г. Рейхенбах / пер. с англ. Ю. Б. Молчанова; общ. ред. А. А. Логунова, И. А. Акчурина. – М. : Прогресс, 1985. – 344 с.
- Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.433-443.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.296-302, 329-348.

ТЕМА 16. ДІАЛЕКТИКА ЯК СИСТЕМА

1. Поняття діалектики і її структура.
2. Поняття принципу. Принципи діалектики як спосіб пізнання і практичної дії.
3. Поняття закону. Типи законів. Закони діалектики як спосіб входження у сутність розвитку.
4. Поняття категорій. Співвідношення філософських категорій і природничонаукових понять. Категорії діалектики як універсальні форми відображення об'єктивного світу і практичного оволодіння ним.

Перелік рекомендованої літератури

- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.173-197.
- Категории диалектики, их развитие и функции / отв. ред. В. П. Иванов. – К. : Наук. думка, 1980. – 363 с.
- Панибратов В. Н. Категория «закон». Проблемы истории и объективно-диалектического содержания / В. Н. Панибратов. – Л. : Наука. Ленингр. отделение, 1980. – 128 с.
- Родчанин Е. Г. Философия для технических вузов: исторический и систематический курс / Е. Г. Родчанин. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д. : Изд. центр «МарТ», 2004. – С.162-184.
- Туленов Ж. Т. Взаимосвязь категорий диалектики / Ж. Т. Туленов. – М. : Высш. шк., 1986. – 96 с.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович,

Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.130-172.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.273-298.

Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.156-166.

ТЕМА 17. ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

1. Поняття діалектики, її історичні форми. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика.
2. Становлення ідеї розвитку у філософії. Зв'язок і розвиток. Рух і розвиток. Розвиток як принцип діалектики.
3. Діалектика і метафізика. Діалектика як всезагальний метод пізнання і практичної діяльності.

Перелік рекомендованої літератури

Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Проспект», 2004. – С.522-538.

Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. Философия для технических вузов : учебник / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – С.93-105, 124-144.

Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.173-197.

Кохановский В. П. Диалектико-материалистический метод : учеб. пособие / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Изд-во Рост. ун-та, 1992. – 270 с.

Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.71-87.

Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.418-433.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.299-322.

Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.172-189.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.396-412.

ТЕМА 18.

ЗАКОН ВЗАЄМОПЕРЕХОДУ КІЛЬКІСНИХ І ЯКІСНИХ ЗМІН

1. Категорії «якість», «кількість», «міра». Визначеність, властивість і якість.
2. Діалектика кількісних і якісних змін.
3. Поняття стрибка, його сутність і смисл.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. *Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспектив», 2004. – С.549-557.*
- Бессонов Б. Н. *Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.213-219.*
- Законы и принципы материалистической диалектики : (Социально-практические и прогностические аспекты) / отв. ред. М. А. Булатов. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 12-34, 92-150.*
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.322-329.*
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.158-159.*
- Хайдаров И. М., Калачинова Б. Д. Диалектика развития системности качества / И. М. Хайдаров, Б. Д. Калачинова. – Ташкент : Фан, 1990. – 108 с.*

ТЕМА 19.

ЗАКОН ЄДНОСТІ І БОРОТЬБИ ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ

1. Категорії тотожності, відмінності, протилежності, суперечності.
2. Суперечність як джерело розвитку. Ступені розвитку суперечності.
3. Види суперечностей у природі і суспільстві. Способи розв'язання суперечностей суспільного життя.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. *Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспектив», 2004. – С.557-567.*
- Бессонов Б. Н. *Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.208-212.*
- Закон единства противоположностей / редкол. : М. А. Парнюк (отв. ред.) и др. – К. : Наук. думка, 1991. – 453 с.*
- Законы и принципы материалистической диалектики : (Социально-практический и прогностический аспекты) / отв. ред. М. А. Булатов. – К. : Наук. думка, 1989. – С.35-69, 92-150.*
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський,*

І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.159-161.

Філософія : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.334-342.

ТЕМА 20. ЗАКОН ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ

1. Категорія заперечення та її розуміння у діалектиці і метафізиці.
2. Сутність закону заперечення заперечення.
3. Форми вияву закону заперечення заперечення.

Перелік рекомендованої літератури

Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспектив», 2004. – С.538-548.

Бессонов Б. Н. Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.219-224.

Законы и принципы материалистической диалектики : (Социально-практический и прогностический аспекты) / отв. ред. М. А. Булатов. – К. : Наук. думка, 1989. – С.70-150.

Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.304-312.

Отрицание и полегание / редкол. : М. А. Парнюк (отв. ред.) и др. – К. : Наук. думка, 1990. – 292 с.

Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.161-162.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.329-334.

ТЕМА 21. КАТЕГОРІЇ ДІАЛЕКТИКИ

1. Філософське вчення про категорії, їх походження, сутність і функції.
2. Категорії «одиничне – загальне», «сутність – явище», «зміст – форма» як рівні структурної організації буття.
3. Категорії діалектики як універсальні форми відображення дійсності і ступені розвитку пізнання і практичної діяльності людини.

Перелік рекомендованої літератури

Бессонов Б. Н. Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.224-229.

Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.248-294.

- Категории диалектики, их развитие и функции / отв. ред. В. П. Иванов. – К. :
Наук. думка, 1980. – 363 с.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. –
С.262-264, 268-282.
- Туленов Ж. Т. Взаимосвязь категорий диалектики / Ж. Т. Туленов. – М. : Наука.
Ленингр. отд-ние, 1986. – 96 с.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой,
Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009.
– С.61-63.
- Шептулин А. П. Категории диалектики : учеб. пособие / А. П. Шептулин. – М. :
Высш. шк.,1971. – С.3-49, 165-171, 190-201, 223-174.

ТЕМА 22. КАТЕГОРІЇ ДІАЛЕКТИКИ

1. Філософське вчення про категорії, їх походження, сутність і функції.
2. Категорії «причина – наслідок», «необхідність – випадковість», «можливість – дійсність» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
3. Категорії діалектики як універсальні форми відображення дійсності і ступені розвитку пізнання і практичної діяльності людини.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. /
П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспект»,
2004. – С.479-498, 504-522.
- Бессонов Б. Н. Философия : курс лекций / Б. Н. Бессонов. – М. : ООО «Изд-во
АСТ»; ООО «Изд-во Астрель», 2002. – С.224-226, 230-236..
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-
Информ, 2003. – С.284-286, 294-301.
- Категории диалектики, их развитие и функции / отв. ред. В. П. Иванов. – К. :
Наук. думка, 1980. – 363 с.
- Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник. – 5-е изд. / С. Э. Крапи-
венский. – Волгоград : Изд-во «Либрис», 2005. – С.363-367, 375-389.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. –
С.262-264, 282-296.
- Туленов Ж. Т. Взаимосвязь категорий диалектики / Ж. Т. Туленов. – М. : Наука.
Ленингр. отд-ние, 1986. – 96 с.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой,
Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009.
– С.64-66.
- Шептулин А. П. Категории диалектики : учеб. пособие / А. П. Шептулин. – М. :
Высш. шк., 1971. – С.3-49, 179-190, 214-274.

ТЕМА 23. ПРИРОДА І СУСПІЛЬСТВО

1. Поняття природи. Від неживої до живої та соціально організованої при-
роди.

2. Природа як природна умова і засіб розвитку суспільства, їх єдність і відмінність.
3. Історичні етапи, типи і тенденції взаємодії природи і суспільства.
4. Суперечності у системі «суспільство – природа» в сучасну епоху і шляхи їх подолання.

Перелік рекомендованої літератури

- Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.351-398.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайдено и др. – М. : Республика, 2002. – С.391-405.
- Воронович Б. А. Философские проблемы взаимодействия общества и природы / Б. А. Воронович. – М. : Мысль, 1982. – 72 с.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.307-327.
- Крисаченко В. С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології: Підручник. – К.: Заповіт, 1998. – 688 с.
- Моисеев Н. Н. Пути к созиданию / Н. Н. Моисеев. – М. : Республика, 1992. – 255 с.
- Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера / Н. Н. Моисеев. – М. : Мол. гвардия, 1990. – 352 с.
- Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування: навч. посібник / Т. А. Сафронов. – Львів : Новий Світ-2000, 2003. – 248 с.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.484-501.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.362-379.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.70-78.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.224-256.

ТЕМА 24.

СУСПІЛЬСТВО: ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

1. Поняття суспільства. Суспільство як проблема філософії.
2. Філософські підстави концепцій суспільного розвитку:
  - 2.1. Натуралістичне розуміння суспільного життя.
  - 2.2. Соціологічний ідеалізм.
  - 2.3. Матеріалістична концепція розвитку суспільства.

3. Багатоманіття концепцій суспільного життя як відображення багатомірності соціальної системи.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-е вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К.: Вид-во «Генеза», 1996. – С.13-110.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.17-29, 83-112, 177-181, 335-354.
- Пашков В. И. Философия общества / В. И. Пашков. – Донецк : ДонНТУ, 2005. – С.4-21.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.9-273, 599-608.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.522-552.
- Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.305-360.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.536-547.

ТЕМА 25. СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ

1. Проблема суспільних зв'язків і відносин в історії філософії.
2. Поняття суспільних відносин, їх сутність і види.
3. Матеріальні і духовні відносини та їх структура. Суспільство як система відносин.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.107-110, 221-254.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.62-82, 93-94, 96-102, 113-127, 134-150, 177-184, 191-214.
- Момджян К. Х. Введение в социальную философию : учеб. пособие / К. Х. Момджян. – М. : Высш. шк., КД «Университет», 1997. – С.310-367.
- Общественные отношения : (Социально-философский анализ) / отв. ред. В. И. Куценко. – К. : Наук. думка, 1991. – 288 с.
- Пашков В. И. Философия общества / В. И. Пашков. – Донецк : ДонНТУ, 2005. – С.21-27.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко,

В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.31-32, 274-291, 350-351.

ТЕМА 26. СУСПІЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО

1. Поняття суспільного виробництва і його структура.
2. Матеріальне виробництво – основа існування і розвитку суспільства. Матеріальне і духовне виробництво.
3. Спосіб виробництва, його структура, діалектика розвитку і роль у суспільстві.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-е вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.136-173.
- Бородин Е. Т. Общественное производство как предмет философского исследования / Е. Т. Бородин. – М. : Высш. шк., 1989. – 127 с.
- Духовное производство : социально-философский аспект проблемы духовной деятельности / отв. ред. В. И. Толстых. – М. : Наука, 1981. – 352 с.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гумманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.83-87, 94-112.
- Пашков В. И. Философия общества / В. И. Пашков. – Донецк : ДонНТУ, 2005. – С.27-36.
- Производство как общественный прогресс (актуальные проблемы теории и практики / В. И. Толстых, В. М. Межуев, В. Е. Хмелько и др.; отв. ред. В. И. Толстых. – М. : Мысль, 1986. – 349 с.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.619-634.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.298-308.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.380-418.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.326-344.

ТЕМА 27 ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ

1. Поняття економіки. Становлення філософії економіки та її сучасний стан.
2. Філософія економіки: предметне поле, його багатоаспектність виявів і методологічні засади осягнення.
3. Людина як суб'єкт економічної діяльності: філософсько-етичні аспекти.

Перелік рекомендованої літератури

- Агапова И. И. Экономика и этика : аспекты взаимодействия / И. И. Агапова. – М. : Юристъ, 2002. – 190 с.
- Арутюнов В. Х., Мішин В. М., Свінціцький В. М. Методологія соціально-економічного пізнання: навч. посібник / В. Х. Арутюнов, В. М. Мішин, В. М. Свінціцький. – К. : КНЕУ, 2005. – С.199-233.
- Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Метафізика економіки / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. – К. : Знання, 2007. – С.9-28, 85-92-100-110117-123, 134-143.
- Булгаков С. Философия хозяйства. – 2-е изд. / С. Булгаков. – М. : Наука, 1990. – 413 с.
- Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / М. Вебер. – К. : Основи, 1994. – 261 с.
- Гребеньков Г. В. Введення у філософію господарства : навч. посібник / Г. В. Гребеньков. – Донецьк : ДІЕГП, 2000. – 105 с.
- Канке В. А. Философия экономической науки : учеб. пособие / В. А. Канке. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 384 с.
- Лукашевич В. М. Глобалистика : учеб. пособие. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. М. Лукашевич. – Львов : Новий Світ-2000, 2006. – С.27-44.
- Пазенок В. С. Філософія : навч. посібник / В. С. Пазенок. – К. : Академвидав, 2002. – С.190-199.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.292-338.
- Спиркин А. Г. Философия: учебник. – 2-е изд. / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.538-598.
- Философия : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Алешин, О. А. Воронина, К. С. Гаджиев и др.; отв. ред. : В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, В. П. Филатов. – М. : ТОН – Остожье, 2000. – С.413-433.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.401-419.
- Философия экономики : учеб. пособие / А. А. Мазараки, Ю. М. Осипов, И. К. Быстряков и др. – К. : Альтер-пресс, 2002. – 381 с.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.560-582.
- Хайлбронер Роберт Л. Философы от мира сего / пер. с англ. И. Файбисовича / Роберт Л. Хайлбронер. – М. : Изд-во КоЛибри, 2008. – 432 с.

ТЕМА 28.

ПРАКТИКА ЯК СПОСІБ ВІДНОШЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ

1. Поняття практики. Практика і діяльність.
2. Структура практики: мета і доцільність, засоби, об'єкт і результат практичної діяльності.

3. Основні форми практичної діяльності. Практика як умова існування і розвитку людини.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденок и др. – М. : Республика, 2002. – С.473-484.
- Климов А. Я. Диалектика практики и познания / А. Я. Климов. – М. : Высш. шк., 1991. – С.6-97.
- Пазенок В. С. Філософія : навч. посібник / В. С. Пазенок. – К. : Академвидав, 2008. – С.51-56.
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.258-270.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.187-198.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.453-472.
- Філософія : підручник / Г. А. Заїченко, В. М. Саратовський, І. І. Кальний та ін.; за ред. Г. А. Заїченка. – К. : Вища шк., 1995. – С.273-282.

ТЕМА 29.

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

1. Генезис науки, різні концепції історії її становлення і розвитку.
2. Поняття науки, її особливості і будова. Специфіка соціально-гуманітарного, природничонаукового і технічного знання. Філософія і наука.
3. Наука і суспільство. Соціальні функції науки.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеева Л. А., Додонов Р. А., Муза Д. Е. Философия науки и техники : учеб.-методич. пособие / Л. А. Алексеева, Р. А. Додонов, Д. Э. Муза. – Донецк : ДонНТУ, 2004. – С.5-88.
- Ивин А. А. Современная философия науки / А. А. Ивин. – М. : Высш. шк., 2005. – 592 с.
- История и философия науки (Философия науки) : учеб. пособие / под ред. Ю. В. Крянева, Л. Е. Моториной.– М. : Альфа-М; ИНФРА-М, 2007.– 335 с.
- Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс : учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – С.273-295.
- Кохановский В. П. Философия и методология науки : учебник / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1999. – 576 с.
- Родчанин Е. Г. Философия для технических вузов : исторический и системати-

ческий курс / Е. Г. Родчанин. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д. : Изд. центр «МарТ», 2004. – С.305-396.

Степин В. С. Философия науки : общие проблемы : учебник / В. С. Степин. – М. : Гардарики, 2006. – 384 с.

Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.435-482.

Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.419-436.

Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.624-658.

ТЕМА 30. ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ

1. Генезис техніки і концепції її історичного розвитку.
2. Поняття техніки, багатоманіття її трактувань. Види техніки. Проблема співвідношення техніки і науки.
3. Техніка і науково-технічний прогрес у системі «людина – світ».

Перелік рекомендованої літератури

Алексеева Л. А., Додонов Р. А., Муза Д. Е. Философия науки и техники : учеб.-методич. пособие / Л. А. Алексеева, Р. А. Додонов, Д. Е. Муза. – Донецк : ДонНТУ, 2004. – С.89-110.

Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс : учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – С.295-307.

Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.87-92.

Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2000. – С.440-454.

Степин В. С., Горохов В. Г., Розов М. А. Философия науки и техники : учеб. пособие / В. С. Степин, В. Г. Горохов, М. А. Розов. – М. : Гардарики, 1996. – С.307-398.

Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.434-454.

Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.130-172.

Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.659-681.

ТЕМА 31. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

1. Поняття соціальної структури, її основні елементи.
2. Етнічна структура суспільства: рід, плем'я, народність, нація.
3. Народонаселення – основна спільність демографічної структури суспільства.
4. Класово-стратифікаційна структура суспільства.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-е вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.174-198.
- Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.83-139.
- Горак Г. І. Філософія : курс лекцій / Г. І. Горак. – К. : Вілбор, 1997. – С.151-179.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.113-150.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.564-591.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С. 242-257, 279-303.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.613-628.
- Філософія : підручник / Г. А. Заїченко, В. М. Саратовський, І. І. Кальний та ін.; за ред. Г. А. Заїченка. – К. : Вища шк., 1995. – С.365-385.

ТЕМА 32. ПОЛІТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

1. Поняття політичної організації суспільства, її структура.
2. Держава у політичній організації суспільства: походження, сутність, основні ознаки і функції.
3. Історичні типи і форми держави.
4. Людина і держава.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.254-267.
- Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин.– М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.140-185.
- Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – С.207-259.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр /

- С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.191-214.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.658-699.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.521-548.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.420-447.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.345-366.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.583-612.

ТЕМА 33. ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

1. Становлення філософії історії: історико-філософський аналіз розуміння історичного процесу.
2. Проблема суб'єкту історичного процесу.
3. Основні концепції філософії історії: лінійна і нелінійна.
4. Спрямованість і смисл всесвітньої історії.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.336-368.
- Гобозов И.А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТЕИС, 1999. – 363 с.
- Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. Философия для технических вузов : учебник. – 2-е изд. / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – С.499-543.
- Ивин А. А. Введение в философию истории : учеб. пособие / А. А. Ивин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 288 с.
- Карсавин Л. П. Философия истории / Л. П. Карсавин. – СПб. : АО КОМПЛЕКТ, 1993. – 351 с.
- Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.290-319.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2000. – С.353-383.
- Тойнбі Арнольд. Дослідження історії : у 2 т. / Арнольд Тойнбі. – Т.1 : Скорочена версія томів 1-6 Д. Ч. Сомервелла / пер. з англ. В. Шовкун. – К. :

Основи, 1995. – 613 с.; Т. 2 : Скорочена версія томів 7-10 Д. Ч. Сомервелла / пер. з англ. О. Митрофанов, П. Таращук. – К. : Основи, 1995. – 400 с

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.659-674.

Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.89-104.

Ясперс К. Смысл и назначение истории : пер. с англ.; вступ. ст. П. П. Гайденко / К.Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.

ТЕМА 34. ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС: ФОРМАЦІЙНИЙ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПІДХОДИ

1. Поняття суспільно-економічної формації. Основні структурні елементи формації, їх характеристика і діалектика розвитку.
2. Поняття цивілізації. Багатоманіття значень і підходів у характеристиці поняття цивілізації та вибору її основ.
3. Сполучення формаційного і цивілізаційного підходів як умова всебічної оцінки історичного процесу

Перелік рекомендованої літератури

Бабич В. П. Основы современной онтологии : методология, проблемы, перспективы : монография / В. П. Бабич. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2006. – С.45-96.

Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.239-242, 266-311.

Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.498-513.

Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – С.89-106.

Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.87-102, 151-176.

Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.660-682.

Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.621-646.

Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.312-331.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубо-

ва. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.195-216.

Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.89-98.

Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С. 258-278.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.657-658, 675-696.

Шморгун А. А. Методологическая функция теории общественно-экономической формации / А. А. Шморгун. – К. : Наук. думка, 1990. – 150 с.

Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій : навч. посібник / Т. І. Ящук. – К. : Либідь, 2004. – С.259-320.

ТЕМА 35. СУСПІЛЬНИЙ ПРОГРЕС

1. Поняття суспільного прогресу. Історія розвитку ідеї суспільного прогресу.
2. Проблема критерію суспільного прогресу.
3. Історичні типи суспільного прогресу.
4. Смісл історії та ідеали прогресу.

Перелік рекомендованої літератури

Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспект», 2004. – С.567-586.

Бердяев Н. А. Смысл истории. Новое средневековье / Н. А. Бердяев; сост. и комментарии В. В. Сапова. – М. : Канон +, 2002. – С.7-218.

Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – С. 177-206.

Рузавин Г. И. Основы философии истории : учеб. пособие / Г. И. Рузавин. – М. : ИНИТИ-ДАНА, 2001. – С.38-49..

Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.557-578, 683-730.

Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.788-802.

Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.343- 361.

Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.558-575.

Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой,

Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.98-102.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.695-734.

Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій : навч. посібник / Т. І. Ящук. – К. : Либідь, 2004. – С.322-384, 468-512.

ТЕМА 36. РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ

1. Особистість у конкретно-історичному вимірі. Становлення особистості та основні історичні типи її соціальності. Зміна типів і ролі особистості в історичному процесі.
2. Історичні особистості і народні маси. «Культ особистості» як суспільне явище.
3. Історична неспроможність і соціальна небезпека волюнтаризму і фаталізму.

Перелік рекомендованої літератури

Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.199-220.

Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.311-350.

Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов – М. : ТЕИС, 1999. – С.330-363.

Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.55-60, 335-354.

Сpirкин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Spirкин. – М.: Гардарики, 2001. – С.770-787.

Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій : навч. посібник / Т. І. Ящук. – К. : Либідь, 2004. – С.403-466.

ТЕМА 37. ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

1. Поняття культури в філософії. Розмаїття поглядів і концепцій культури.
2. Типологія культури та її форми.
3. Соціальні функції культури.

Перелік рекомендованої літератури

Гатальська С. М. Філософія культури : підручник / С. М. Гатальська. К. : Либідь, 2005. – 328 с.

Губман Б. Л. Современная философия культуры / Б. Л. Губман. – М. : РОС-СПЭН, 2005. – 536 с.

- Ильенков Э. В. Философия и культура / Э. В. Ильенков. – М. : Политиздат, 1991. – 462 с.
- Каган М. С. Философия культуры / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
- Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник / С. Э. Крапивенский. – Волгоград : Изд-во Волгоград. ун-та, 2001. – С.450-468.
- Лосев А. Ф. Философия культуры / А. Ф. Лосев. – М. : Политиздат, 1988. – 364 с.
- Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры : сб. : перевод : вступ. ст. Г. М. Фридендера / Х. Ортега-и-Гассет. – М. : Искусство, 1991. – 586 с.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2000. – С.384-407.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.425-438.
- Таран В. О., Зотов В. М., Резанова Н. О. Соціальна філософія : навч. посібник / В. О. Таран, В. М. Зотов, Н. О. Резанова. – К. : Центр учбової літ-ри, 2009. – С.221-245.
- Философия : учебник / А. И. Алешин, О. А. Воронина, К. С. Гаджиев и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной, В. П. Филатова. – М. : Русское слово, 1997. – С.284-306.
- Філософія : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. П. Андрущенко, В. І. Волович, М. І. Горлач та ін.; за заг. ред. М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – К.-Х. : Консум, 2000. – С.588-629.

ТЕМА 38. СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА

1. Поняття культури: історія становлення і тенденції розвитку.
2. Основні моделі культури і багатоманіття підходів у її трактуванні.
3. Людина у світі культури. Культура і цивілізованість суспільства.

Перелік рекомендованої літератури

- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – С.313-335.
- Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – С.399-428.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденок и др. – М. : Республика, 2002. – С.514-537.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.356-379.

- Невлева И. М. Философия : учеб. пособие / И. М. Невлева. – М. : РДЛ, 2002. – С.403-422.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.425-444.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.551-594.
- Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.421-439.
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.217-228.

ТЕМА 39. СВІДОМІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

1. Поняття свідомості, її структура, основні властивості і функції. Проблема свідомості в історії філософії.
2. Природні передумови свідомості. Відображення і еволюція його основних форм.
3. Суспільно-історичні основи виникнення свідомості, її соціальна сутність.
4. Свідомість і самосвідомість.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК «Велби», Изд-во «Перспектив», 2004. – С.254-283.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденок и др. – М. : Республика, 2002. – С.431-451.
- Гусев В. И. Вступ до метафізики : навч. посібник / В. И. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С.263-329.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.199-214.
- Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.189-215.
- Скоробогатов В. А. Развитие форм отражения / В. А. Скоробогатов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1984. – 167 с.
- Спиркин А. Г. Сознание и самосознание / А. Г. Спиркин. – М. : Политиздат, 1972. – 303 с.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.368-413.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под

общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.316-344.

Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.229-286.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.349-370.

ТЕМА 40. СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ

1. Поняття суспільної свідомості. Суспільна та індивідуальна свідомість, їх єдність і відмінність.
2. Закономірності розвитку суспільної свідомості.
3. Структура суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
4. Роль суспільної свідомості в історичному процесі.

Перелік рекомендованої літератури

Кальной И. И. Философия : учебник/ И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.214-243.

Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.215-256.

Общество и сознание / пер. с нем. М. Б. Колдаевой; общ. ред. и вступ. ст. А. К. Уледова. – М. : Прогресс, 1984. – 239 с.

Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.405-424.

Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.700-719.

Уледов А. К. Структура общественного сознания (Теоретико-социологическое исследование) / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1968. – 324 с.

Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.378-392.

Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.114-134.

Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.367-384.

Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – Л.: Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – 314 с.

ТЕМА 41. СУСПІЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ІДЕОЛОГІЯ

1. Поняття суспільної психології та ідеології. Походження, зміст і особли-

- вості суспільної психології та ідеології.
2. Взаємозв'язок суспільної психології та ідеології.
3. Місце суспільної психології та ідеології в суспільній свідомості і їх роль у життєдіяльності суспільства.

Перелік рекомендованої літератури

- Васильева Т. С. Основы философии / Т. С. Васильева. – Ч.2. : Социальная философия : учеб. пособие. – Пермь : Изд-во Томск. ун-та. Перм. отд-ние, 1991. – С.203-209.
- Идеология // Словарь философских терминов / науч. ред. В. Г. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М, 2005. – С.184-187.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.224-227.
- Титов В. Ф., Смирнов И. Н. Философия : учебник / В. Ф. Титов, И. Н. Смирнов. – М. : Высш. шк., 2003. – С.229-235.
- Уледов А. К. Общественная психология и идеология / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1985 – 268 с.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.371-373.
- Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – С.49-101.

ТЕМА 42. ПОЛІТИЧНА І ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ

1. Поняття політичної і правової свідомості, їх походження, зміст, основні особливості та специфіка.
2. Зростання ролі політичної і правової свідомості у сучасних умовах.
3. Правосвідомість і демократизація суспільства. Політична свобода і відповідальність.

Перелік рекомендованої літератури

- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.236-244.
- Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.477-515.
- Общественное сознание и его формы / В. И. Толстых, Н. Б. Биккенин, Л. С. Мамут и др.; под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – С.70-143.
- Сpirкин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Spirкин. – М. : Гардарики, 2001. – С.719-726.
- Уледов А. К. Структура общественного сознания (Теоретико-социологическое

исследование) / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1968. – С.90-107.

Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.384-412.

Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – С.111-114.

ТЕМА 43. ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

1. Поняття політики. Становлення філософії політики та перспективи її розвитку.
2. Філософія політики: предметне поле, області його виявлення і спрямованість.
3. Функції філософії політики.

Перелік рекомендованої літератури

Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.599-636.

Философия : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Алешин, О. А. Воронина, К. С. Гаджиев и др.; отв. ред. : В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, В. П. Филатов. – М. : ТОН – Остожье, 2000. – С.334-395.

Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.482-496.

Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.532-547.

Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.345-366.

Філософія : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. П. Андрущенко, В. І. Волович, М. І. Горлач та ін.; за заг. ред. М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – К.-Х. : Консум, 2000. – С.428-469.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.583-612.

ТЕМА 44. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

1. Поняття і сутність права. Філософія права: становлення, предметна сфера і спрямованість.
2. Гуманітарне право: формування і розвиток прав людини.
3. Завдання сучасної філософії права.

Перелік рекомендованої літератури

Алексеев С. С. Философия права / С. С. Алексеев. – М. : Изд-во НОРМА, 1998.

– 336 с.

- Максимов С. И. Правовая реальность: опыт философского осмысления / С. И. Максимов. – Х. : Право, 2002. – 328 с.
- Нерсесянц В. С. Философия права / В. С. Нерсесянц. – М. : НОРМА-ИНФРА, 1998. – 652 с.
- Пазенок В. С. Філософія : навч. посібник / В. С. Пазенок. – К. : Академвидав, 2002. – С.199-206.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2000. – С.353-383.
- Философия права // Новая философская энциклопедия : в 4 т. / науч.-ред. совет : В. С. Степин (пред.) и др. – Т.4. – М. : Мысль, 2001. – С.227-230.
- Философия : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Алешин, О. А. Воронина, К. С. Гаджиев и др.; отв. ред. : В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, В. П. Филатов. – М. : ТОН – Остожье, 2000. – С.396-412.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.496-525.

ТЕМА 45. ФІЛОСОФІЯ МОРАЛІ

1. Історико-філософські уявлення про мораль.
2. Феномен моралі: поняття, походження, властивості і функції.
3. Моральна свідомість, її зміст і спрямованість.
4. Професійна етика: моральні норми і відповідальність.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексина Т. А. Прикладная этика : учеб. пособие / Т. А. Алексина. – М. : Изд-во РУДН, 2004. – 210 с.
- Гуревич П. С. Этика : учебник / П. С. Гуревич. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 416 с.
- Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика : учебник / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян. – М. : Гардарики, 2004. – С.9-28, 43-204.
- Етика : навч. посібник / В. О. Лозовой, М. І. Панов, О. А. Славська та ін.; за ред. В. О. Лозового. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 224 с.
- Канке В. А. Современная этика : учебник. – 2-е изд., стер. / В. А. Канке. – М. : Изд-во «Омега-Л», 2008. – 394 с.
- Кондрашов В. А., Чичина Е. А. Этика : История и теория. Эстетика : особенности художественных эпох и направлений. – Ростов н/д. : Феникс, 2004. – С.8-306.
- Малахов В. А. Этика : курс лекцій : навч. посібник. – 3-тє вид. / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 2001. – С.15-40, 102-182, 221-258, 306-364.
- Муза Д. Е. Этика и эстетика : учеб. пособие. – 2-е изд., испр. и доп. / Д. Е. Муза. – Донецк : Изд-во «Ноулидж», 2011. – С.5-115.
- Основы этических знаний: учебник. – 2-е изд., испр. и доп. / В. П. Клычков,

М. Н. Росенко, А. М. Склярова и др. – СПб. : Изд-во «Лань», 2002. – 224 с.

Разин А. В. Этика : история и теория : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Академический Проект, 2002. – 496 с.

Хамитов Н. В., Крылова С. А. Этика : путь к красоте отношений: курс лекций / Н. В. Хамитов, С. А. Крылова. – К. : КНТ, Центр учебной литературы, 2007. – С.14-40.

ТЕМА 46. МОРАЛЬНА СВІДОМІСТЬ

1. Моральна свідомість – найдавніша форма суспільної свідомості. Зміст, особливості і специфіка моральної свідомості. Моральна свідомість і мораль.
2. Історичні типи моральної свідомості і моралі.
3. Місце і роль моральної свідомості у житті суспільства. Норми моральної свідомості і поведінка людей.

Перелік рекомендованої літератури

Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика : учебник / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян. – М. : Гардарики, 2004. – С.9-28, 43-204,

Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.445-460.

Малахов В. А. Этика : курс лекцій : навч. посібник. – 3-тє вид. / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 2001. – С.15-40, 102-182, 221-258, 306-364.

Муза Д. Е. Этика и эстетика : учебное пособие. – 2-е изд., испр. и доп. / Д. Е. Муза. – Донецк : ДонНТУ, 2011. – С.5-115.

Общественное сознание и его формы / В. И. Толстых, Н. Б. Биккенин, Л. С. Мамут и др.; под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – С.144-202.

Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.726-733.

Уледов А. К. Структура общественного сознания (Теоретико-социологическое исследование) / А. К. Уледов. – М.: Мысль, 1968. – С.78-90.

Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.483-492.

Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.548-573.

Хамитов Н. В., Крылова С. А. Этика : путь к красоте отношений: курс лекций / Н. В. Хамитов, С. А. Крылова. – К. : КНТ, Центр учебной литературы, 2007. – С.14-40.

Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – С.114-120.

ТЕМА 47.

ЕСТЕТИЧНА СВІДОМІСТЬ

1. Естетична свідомість: становлення, природа і функції.
2. Мистецтво як вища форма естетичної свідомості, її сутність, особливості і соціальні функції.
3. Естетичне виховання і формування духовного світу особистості.

Перелік рекомендованої літератури

- Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 1999. – С.427-444.
- Левчук Л. Т., Кучерюк Д. Ю., Панченко В. І. Естетика : підручник / Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк, В. І. Панченко; за заг. ред.. Л. Т. Левчук. – К. : Вища шк., 2000. – С.48-66, 108-233.
- Муза Д. Е. Этика и эстетика : учебное пособие. – 2-е изд., испр. и доп. / Д. Е. Муза. – Донецк : ДонНТУ, 2011. – С.116-183.
- Общественное сознание и его формы / В. И. Толстых, Н. Б. Биккенин, Л. С. Мамут и др.; под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – С.203-240.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.743-755.
- Уледов А. К. Структура общественного сознания (Теоретико-социологическое исследование) / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1968. – С.118-125.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – С.472-482.
- Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – С.574-601.
- Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – Л. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – С.120-127.
- Эстетическое сознание и художественная культура (проблема взаимодействия) / В. И. Мазепа, В. Г. Нестеренко, В. А. Малахов и др. ; отв. ред. В. И. Мазепа. – К. : Наукова думка, 1983. – 279 с.

ТЕМА 48.

РЕЛІГІЙНА СВІДОМІСТЬ

1. Передумови й умови виникнення релігійної свідомості. Становлення та еволюція уявлень про надприродне.
2. Релігійна свідомість: об'єкт відображення, особливості і специфіка.
3. Структура і функції релігійної свідомості.
4. Сучасна релігійна свідомість: консерватизм і тенденції змін.

Перелік рекомендованої літератури

- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский.– М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. –

С.248-253.

- Лобовик Б. А. Религиозное сознание и его особенности / Б. А. Лобовик. – К. : Наук. думка, 1986. – 248 с.
- Общественное сознание и его формы / В. И. Толстых, Н. Б. Биккенин, Л. С. Мамут и др.; под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – С.241-276.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.733-743.
- Уледов А. К. Структура общественного сознания (Теоретико-социологическое исследование) / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1968. – С.107-118.

ТЕМА 49.

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ

1. Витоки і основні етапи становлення філософії релігії.
2. Предметна сфера філософії релігії, специфіка і методологічні засади її осягнення.
3. Основні форми філософії релігії: багатоаспектність витлумачення та альтернативність підходів визначення сутності і значення феномену релігії.

Перелік рекомендованої літератури

- Академічне релігієзнавство: підручник / за наук. ред. А. Колодного. – К. : Світ Знань, 2000. – С.122-129, 175-294.
- Гегель. Философия религии : в 2 т. / Гегель. – Т.1 / отв. ред. А. В. Гулыга; пер. с нем. М. И. Левиной. – М. : Мысль, 1976. – 532 с.; Т.2 / общ. ред. А. В. Гулыга; пер. с нем. П. П. Гайденко. – М. : Мысль, 1977. – 573 с.
- Гуревич П. С. Религиоведение: учеб. пособие / П. С. Гуревич. – М. : Изд-во Моск. психолого-социал. ин-та; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2005. – С.27-66.
- Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії / Б. Дейвіс; пер. з англ. І. Гарник. – К. : Основи, 1996. – 269 с.
- Кирюхін Д. І. Вступ до філософії релігії Гегеля. Філософія як спекулятивна теологія : монографія / Д. І. Кирюхін. – К. : Вид-во ПАРАПАН, 2009. – 204 с.
- Митрохин Л. Н. Философия религии / Л. Н. Митрохин. – М. : Республика, 1993. – 414 с.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Гвоздецький В. Д., Чекаль Л. А. Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2000. – С.408-439.
- Религиоведение : учеб. пособие / науч. ред. А. В. Солдатов; редкол. : К. П. Борисенко, В. Ф. Мустафин, Б. А. Смагин. – 4-е изд., испр. и доп. – СПб. : Изд-во «Лань», 2003. – С.66-89.
- Томпсон М. Философия религии / пер с англ. Ю. Бушуевой / М. Томпсон. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 384 с.
- Философия : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Алешин, О. А. Воронина, К. С. Гаджиев и др.; отв. ред. : В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина,

В. П. Филатов. – М. : ТОН – Остожье, 2000. – С.494-510.

Черній А. М. Релігієзнавство : навч. посібник / А. М. Черній. – К. : Академвидав, 2005. – С.21-58.

Яблоков И. Н. Религиоведение : учеб. пособие / И. Н. Яблоков // Религиоведение : учеб. пособие и учеб. словарь-минимум по религиоведению. – М. : Гардарики, 2002. – С.10-314.

ТЕМА 50. ПІЗНАННЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ

1. Теорія пізнання: основні концепції. Пізнаваність світу і агностицизм. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
2. Діалектика процесу пізнання: єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
3. Поняття істини. Істина і заблудження. Основні характеристики істини.
4. Практика та її роль у процесі пізнання.

Перелік рекомендованої літератури

Алексеев П. В., Панин А. В. Теория познания и диалектика : учеб. пособие / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : Высш. шк., 1991. – 383 с.

Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденоко и др. – М. : Республика, 2002. – С.452-472.

Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. Философия для технических вузов : учебник / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – С.371-402.

Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.245-268.

Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник. – 5-е изд. / С. Э. Крапивенский. – Волгоград : Изд-во «Либрис», 2005. – С.130-151.

Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – С.216-248.

Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.414-496, 513-520.

Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.347-380, 388-409.

Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.279-296.

Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.375-447.

Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009.

– С.134-141.

Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – 413-430, 453-472.

ТЕМА 51. НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ

1. Наука як особлива форма пізнання. Наукове пізнання і його специфіка.
2. Поняття методу наукового пізнання. Класифікація методів наукового пізнання.
3. Емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання.
4. Основні форми наукового пізнання.

Перелік рекомендованої літератури

- Алексеев П. В., Панин А. В. Теория познания и диалектика : учеб. пособие / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : Высш. шк, 1991. – 383 с.
- Алексеева Л. А., Додонов Р. А., Муза Д. Е. Философия науки и техники : учеб.-методич. пособие / Л. А. Алексеева, Р. О. Додонов, Д. Е. Муза. – Донецк : ДонНТУ, 2004. – С.52-75.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.538-571.
- Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. Философия для технических вузов : учебник / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – С.404-461.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.268-283.
- Кохановский В. П. Философия и методология науки : учебник / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1999. – 576 с.
- Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник. – 5-е изд. / С. Э. Крапивенский. – Волгоград : Изд-во «Либрис», 2005. – С.158-188.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.380-388, 410-433.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.448-503.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонova, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.141-147.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.431-452, 483-485.

ТЕМА 52.**ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОСТІ**

1. Творчість: поняття, сутність і тенденції розвитку. Сучасна концепція творчості.
2. Форми і види творчості.
3. Етапи і структура творчого процесу.
4. Специфіка технічної творчості та її етико-гносеологічні аспекти.

Перелік рекомендованої літератури

- Новиков Б. В. Творчество и философия / Б. В. Новиков. – К. : Изд-во при Киев. гос. ун-те, 1989. – 164 с.
- Половинкин А. И. Основы инженерного творчества : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Половинкин. – М. : Машиностроение, 1988. – 360 с.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.385-404.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – С.640-650.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.418-434.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.490-509.
- Філософія : підручник / Г. А. Заїченко, В. М. Саратовський, І. І. Кальний та ін.; за ред. Г. А. Заїченка. – К. : Вища шк., 1995. – С.332-351.

ТЕМА 53.**ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ**

1. Проблема людини в історії філософії. Специфіка філософського розуміння людини.
2. Антропосоціогенез. Єдність природного, соціального і духовного у людині.
3. Сутність та існування людини.

Перелік рекомендованої літератури

- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – С.406-430.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.352-383.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.38-52.

- Крисаченко В. С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології : підручник / В. С. Крисаченко. – К. : Заповіт, 1998. – С.347-410.
- Методологические аспекты исследования антропогенеза / отв. ред. Н. П. Депенчук. – К. : Наук. думка, 1991. – 224 с.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – С.445-456, 472-483, 518-540.
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – С.147-173.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.190-228.
- Философия : человек и жизнь : учеб. пособие / Н. С. Кожеурова, И. А. Васильев, А. Э. Воскобойников и др.; под ред. Н. С. Кожеуровой. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2002. – 319 с.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.148-160.
- Философия : учебник. – 3-е изд., испр. и доп. / Г. И. Иконникова, В. П. Ратников, М. М. Сидоров и др.; под ред. В. Н. Лавриненко. – М. : Юристъ, 2005. – С.440-480.

ТЕМА 54. ОСОБА І СУСПІЛЬСТВО

1. Поняття «людина» і «суспільство», «індивід», «особистість» та «індивідуальність», їх зміст і співвідношення.
2. Історична необхідність і свобода особистості. Проблема відчуження.
3. Соціальні ролі та відповідальність особистості.

Перелік рекомендованої літератури

- Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – С. 156-176.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.353-382, 395-415.
- Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник. – 5-е изд. / С. Э. Крапивенский. – Волгоград : Изд-во «Либрис», 2005. – С.426-442.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2001. – С.336-367.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.485-520, 570-594.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.332-374.

- Философия : человек и жизнь : учеб. пособие / Н. С. Кожеурова, И. А. Васильев, А. Э. Воскобойников и др.; под ред. Н. С. Кожеуровой. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2002. – 319 с.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – С.304-325.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – С.303-329.

ТЕМА 55. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

- 1.** Поняття і класифікація глобальних проблем. Глобальна криза сучасного світу.
- 2.** Передумови і шляхи вирішення глобальних проблем сучасності. Гуманізм як ціннісна основа вирішення глобальних проблем.
- 3.** Майбутнє як філософська проблема. Майбутнє цивілізації в духовній еволюції людства.

Перелік рекомендованої літератури

- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2003. – С.417-439.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – С.181-191.
- Лоренц К. Восемь смертных грехов цивилизованного человечества / К. Лоренц // Вопросы философии. – 1992. – №3. – С.39-53.
- Муза Д. Е. Глобалистика : учеб. пособие / Д. Е. Муза. – Донецк : Изд-во «Нолудж», 2012. – 310 с.
- Сафронов И. А. Человек. Вселенная. Время : учеб. пособие / И. А. Сафронов. – СПб. : Изд-во СПбУЭФ, 1997. – 124 с.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С.647-665.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – С.531-570.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е.Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С.160-169.

3. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

- 1.** Міф як рання форма світогляду.

2. Міф і наука.
3. Релігійний світогляд у теоретичному і практичному освоєнні реальної дійсності.
4. Релігія і філософія. Своєрідність релігійного бачення світу.
5. Співвідношення філософії і науки. Філософська і наукова картина світу кінця XX – початку XXI ст.ст.
6. Специфіка філософського світогляду. Філософія і світогляд епохи.
7. Філософія в становленні і розвитку особи.
8. Філософія і духовні цінності.
9. Філософія і творчість.
10. Людина як вища цінність у системі філософського знання.
11. Філософсько-етичні погляди Конфуція.
12. Атомістичний матеріалізм в античній філософії.
13. Етичне вчення Сократа.
14. Вчення Платона про ідеї.
15. Вчення Платона про «ідеальну державу» і сучасність.
16. Вчення Арістотеля про матерію і форму.
17. Етика Арістотеля.
18. Зародження і розвиток наукових уявлень в епоху античності.
19. Проблема універсалій у середньовічній філософії.
20. Аврелій Августин – найвидатніший мислитель періоду патристики.
21. Філософія Фоми Аквінського: «золотий вік» схоластики.
22. Фома Аквінський і Алігьєрі Данте: проблема універсуму.
23. Візантійська середньовічна філософія.
24. Арабська середньовічна філософія.
25. Єврейська середньовічна філософія.
26. Наука і техніка в Середні віки.
27. Філософія і культура епохи Відродження і її основні риси.
28. Франческо Петрарка – великий гуманіст епохи Відродження.
29. Розвиток гуманізму в філософії Лоренцо Валла.
30. Зародження наукової картини світу (М. Коперник, Д.-Ф. Бруно, Г. Галілей).
31. Г. Галілей і І. Ньютон: формування механістичного світогляду і методології.
32. Природничонаукові і технічні ідеї в творчій спадщині Леонардо да Вінчі.
33. Еразм Роттердамський – видатний європейський гуманіст.
34. Філософія Миколи Кузанського.
35. Мішель Монтень – видатний представник французького Ренесансу.
36. Гуманізм епохи Відродження і сьогодення.
37. Наука як вища духовна цінність у філософії Нового часу.
38. Вчення Френсіса Бекона про метод. Особливості емпіризму.
39. Раціоналістичний метод Рене Декарта.
40. Сенсуалістична філософія Джона Локка.
41. Правові ідеї філософії Дж. Локка.
42. Механістичний матеріалізм Томаса Гоббса.

43. Блез Паскаль про можливості і межі розуму.
44. Монадологія Г.-В. Лейбніца.
45. Вчення Б. Спінози про субстанцію, її атрибути і модуси.
46. Проблема людини і суспільства в філософії французького Просвітництва.
47. Філософські погляди І. Канта.
48. Філософське вчення Й.-Г. Фіхте.
49. Й.-Г. Фіхте про призначення вченого.
50. «Філософія тотожності» і «філософія одкровення» Ф.-В.-Й. Шеллінга.
51. Філософська система і метод Г.-В.-Ф. Гегеля.
52. Г.-В.-Ф. Гегель про роль філософії в розвитку культури.
53. Філософія Л.-А. Фейєрбаха.
54. Єдність матеріалізму і діалектики у філософії марксизму.
55. Марксистська філософія і конкретні науки.
56. Гуманістичні ідеї К. Маркса.
57. Філософія К. Маркса і Ф. Енгельса та її історичні долі.
58. Проблема інтуїції в філософії Анрі Бергсона.
59. Феноменологія Едмунда Гуссерля.
60. Антропологічні напрями в західній філософії ХХ ст. (М. Шелер, Х. Плеснер, А. Гелен).
61. Філософська антропологія М. Шелера.
62. Екзистенціально-негативна діалектика Ж.-П. Сартра.
63. Філософія Ф. Ніцше: переоцінка всіх цінностей.
64. Філософські проблеми сучасної науки.
65. Сучасна філософія техніки.
66. Проблема людини у французькому екзистенціалізмі.
67. Людина і суспільство у німецькому екзистенціалізмі.
68. Проблема історії та її смислу в філософії Карла Ясперса.
69. Критичний раціоналізм Карла Поппера.
70. Сучасна західна філософія і релігія.
71. Сучасна філософія науки (Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд).
72. Феноменологічна філософія Е. Гуссерля.
73. Слов'янофільство і західництво в історії російської філософії.
74. Філософія Вол. С. Соловйова.
75. Філософія творчості М. О. Бердяєва.
76. Своєрідність філософської думки України в контексті світової філософії.
77. «Слово про Закон і Благодать» Іларіона – видатний пам'ятник староруської філософської думки.
78. Філософські мотиви «Слова о полку Ігоровім».
79. Життя і філософська творчість Г. С. Сковороди
80. Філософсько-етичні погляди Г. С. Сковороди..
81. «Філософія серця» П. Д. Юркевича.
82. Філософські ідеї в творчості Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки.
83. Українська філософія в діаспорі.
84. Світова філософія: діалог концепцій, думок, поглядів як чинник розвитку

філософського процесу.

85. Категорії «буття» і «небуття», їх єдність.
86. Основні форми буття, їх єдність і специфіка.
87. Розвиток категорії «матерія» в історії філософії.
88. Сучасні природничонаукові уявлення про матерію як об'єктивну реальність.
89. Соціальний простір і соціальний час: поняття і специфіка.
90. Чинник часу в життєдіяльності сучасної людини.
91. Віртуальна реальність як онтологічна проблема, її специфіка і смисл.
92. Концепції розвитку і їх евристична наповненість у різних областях дослідження.
93. Типи законів, їх співвідношення і взаємозв'язок як відбиття структурованості матерії.
94. Ідеї діалектики в працях філософів епохи Відродження.
95. Раціоналістична діалектика Г.-В.-Ф. Гегеля: основні положення.
96. Містична діалектика всеєдності в російській релігійній філософії.
97. Міфологізація діалектики (О. Шпенглер, З. Фрейд): від логосу до міфу.
98. Діалектична суперечність як джерело розвитку. Протиріччя і антагонізм.
99. Розуміння суперечності в діалектичній і формальній логіці.
100. Діалектика взаємовідношення поступовості і стрибка (еволюції і революції) в процесі розвитку.
101. Категорія «міра» в античній філософії.
102. Концепції детермінізму та індетермінізму у філософії і сучасній науці.
103. Принцип цілісності: категорії «частина-ціле».
104. Дійсність як єдність сутності та існування.
105. Діалектика необхідності і свободи.
106. Принцип причинності і свобода волі.
107. Діалектичний метод Г.-В.-Ф. Гегеля і К. Маркса: спільні риси і відмінності.
108. Теорія категорій: історія і сучасний зміст.
109. Альтернативи діалектики: метафізика і «негативна» діалектика, софістика і еkleктика, догматизм і релятивізм.
110. Діалектика і синергетика.
111. Використання закономірностей взаємозв'язку сутності і явища в інженерній діяльності.
112. Античні філософи про суспільство.
113. Суспільно-історичний процес і утопічна думка Нового часу.
114. Соціально-філософські ідеї в класичній німецькій філософії.
115. Філософське значення вчення В. І. Вернадського про біосферу, ноосферу і техносферу.
116. Діяльність і комунікативність як способи буття соціального.
117. Сучасні філософські теорії суспільства (неомарксизм або критична теорія суспільства, функціоналізм, концепція «відкритого» суспільства).
118. Еволюційний і революційний типи розвитку суспільства.
119. Цивілізаційний підхід: становлення і сучасний стан.

120. Цивілізаційний підхід: європоцентристська концепція історичного розвитку.
121. Теорія культурно-історичних типів М. Я. Данилевського.
122. Етнологічний підхід в аналізі всесвітньої історії Л. М. Гумільова.
123. Концепції цивілізаційного різноманіття у О. Шпенглера і А. Дж. Тойнбі.
124. Теорія суспільно-економічної формації і реалії сучасного історичного процесу.
125. Єдність і багатоманітність історичного процесу: стадіально-формаційний і цивілізаційний підходи.
126. Комп'ютерно-інформаційні технології як чинник розвитку сучасної цивілізації.
127. Сучасні технократичні уявлення про суспільство в світовій філософії (Д. Белл, У. Ростоу, О. Тоффлер, І. Масуда та ін.).
128. Технічні революції у розвитку суспільства.
129. Проблеми і перспективи сучасної цивілізації.
130. Суспільне виробництво: матеріальне і духовне виробництво як найважливіші підсистеми.
131. Виробництво і споживання: діалектика розвитку.
132. Відображення і розвиток проблеми свідомості в історії філософії.
133. Генеза свідомості як вияв розвитку різних рівнів і форм відображення. Відображення та інформація.
134. Несвідоме в житті людини (З. Фрейд, К. Юнг).
135. Мова як засіб виразу взаємозв'язку буття і свідомості.
136. Самосвідомість і соціальна активність людини.
137. Свідомість і кібернетика: проблеми, тенденції і перспективи моделювання штучного інтелекту.
138. Специфіка інженерного мислення.
139. Творчість і деструкція як вияви внутрішнього світу особи.
140. Суспільна свідомість у поступальному розвитку суспільства.
141. Теоретична і буденна свідомість: багатоманіття відносин людини до дійсності.
142. Суспільна свідомість: основні форми і діалектика їх розвитку.
143. Політична свідомість і правосвідомість в історії різних соціальних систем (порівняльний аналіз).
144. Політична сфера суспільства: політична культура і політичне життя.
145. Політична система: соціально-філософський аналіз.
146. Особа в політичній системі суспільства.
147. Правова держава та її форми.
148. Громадянське суспільство і національні держави, їх взаємозв'язок і співвідношення.
149. Мораль і право в сучасній політиці.
150. Природні і штучні мови, їх нормативна і регулятивна функції.
151. Честь і совість як етичні цінності в житті суспільства.
152. Поступок: між добром і злом.

153. Краса як основа духовного життя.
154. Пізнання як вид духовної діяльності і феномен культури.
155. Агностицизм і його різновиди (критичний аналіз).
156. Єдність і відмінність філософського, природничонаукового, художнього і технічного пізнання.
157. Особливості соціального пізнання.
158. Особливості емпіризму і раціоналізму.
159. Інтуїція і її роль у пізнанні.
160. Ідеали і критерії науковості.
161. Проблема критерію істини в сучасній науці.
162. Проблема істини в технічному знанні.
163. Сцієнтизм і антисцієнтизм.
164. Наукове пояснення.
165. Розуміння в науці.
166. Творчість як атрибут духовної діяльності суб'єкта. Специфіка наукової творчості.
167. Свобода творчості – основа формування демократичного суспільства.
168. Поняття наукового знання і основні форми його розвитку.
169. Специфіка природничонаукового і соціально-гуманітарного знання.
170. Наука і позанаукові форми пізнання: проблема співвідношення.
171. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу.
172. Теорія і практика: характеристика взаємозв'язку.
173. Проблема людини в сучасній філософській антропології, екзистенціалізмі, персоналізмі, неофрейдизмі та структуралізмі (за вибором студента).
174. Проблема людини, її сутності і сенсу буття у філософії Г. С. Сковороди.
175. Проблема життя, смерті і безсмертя людини в російській релігійній філософії (М. Ф. Федоров, Вол. С. Соловйов, С. Л. Франк, Л. М. Толстой).
176. Людина і її свобода: філософська інтерпретація.
177. Особа як суб'єкт і об'єкт суспільного життя.
178. Феномен людської особи: проблема сутності та існування.
179. Глобальна екологічна криза.
180. Проблема екологізації виробництва.
181. Римський клуб: ідеї, прогнози, перспективи.
182. Західна футурологія у пошуках майбутнього.
183. Цивілізаційні виклики і людство.
184. Стратегії стійкого розвитку (регіональні, національні та глобальні).
185. Глобальні проблеми: причини виникнення, передумови і шляхи вирішення.
186. Вітчизняна філософія на шляху вирішення глобальних проблем людства.
187. Ноосферна парадигма як умова збереження і розвитку цивілізації XXI століття.
188. Філософія історії та історична наука: загальне й особливе у їх розвитку.
189. Прогресистська філософія історії і історична дійсність.
190. Регресистська філософія історії і проблема «кінця історії».
191. Теорія суспільно-економічної формації і реалії сучасного історичного про-

цесу.

192. Концепції історичного кругообігу: порівняльний аналіз.
193. Класичне філософське осягнення історії: універсалізм і монізм.
194. Некласична філософія історії: зміна парадигм.
195. Українська духовна культура: діалектика національного і загальнолюдського.
196. Соціально-етнічні спільноти: тенденції розвитку.
197. Національні і міжнаціональні відносини: етносоціальна культура як чинник гармонізації.
198. Природне середовище: новий період розвитку.
199. Природне середовище і його роль у розвитку суспільства.
200. Географічне середовище – умова існування і розвитку суспільства.
201. Екологія і загальнолюдські цінності.
202. Екологія і екологічні проблеми в Україні.
203. Народонаселення – передумова і суб'єкт історичного процесу.
204. Сім'я – найважливіший напрямок демографічної політики.
205. Населення: історичні типи відтворення.
206. Філософія релігії як спеціальна предметна галузь філософського знання.
207. Філософія релігії Г.-В.-Ф. Гегеля: примирення розуму і релігії.
208. Бог і світ: типологія відношень (аналіз уподобань).
209. Філософія релігії і релігійна філософія та теологія (порівняльний аналіз).
210. Економічна реальність: варіативність наукових картин.
211. Суверенітет в економіці: свобода господарювання і забезпечення існування.
212. Форми господарювання і техніки мислення в економічній історії світу.
213. Історична еволюція форм господарювання і форм економічного знання.
214. Праця як основна форма й умова людського життя: трансформація уявлень.
215. «Економічна людина» як антропологічний тип раціонального підприємця.
216. Сучасна «людина бажань» як антропологічний тип витрати і задоволення.
217. Економічне життя суспільства: вільна ринкова економіка і централізований план.
218. Феномен моралі: походження та історія становлення.
219. Натуралістичні вчення про мораль.
220. Релігійні та ідеалістичні системи моралі.
221. Соціоцентристські концепції моралі.
222. Моральна самосвідомість особистості.
223. Моральний ідеал і проблема його реалізації.
224. Сенс життя: моральний контекст.
225. Спілкування: моральний вимір.
226. Моральна свідомість і етикет.
227. Професійна етика: моральні норми і відповідальність.
228. Проблема прогресу моралі і моральні виклики сучасності.
229. Філософія культури як витвір європейської думки.
230. Генеза і культурний контекст філософії культури.

231. Філософія культури на межі існування.
232. «Культура» як філософська категорія.
233. Типологізація культури: проблеми, принципи і критерії.
234. Культура і цивілізація: співвідношення понять і феноменів.
235. Традиція як головний інформаційний елемент культури.
236. Міфологія (мова, наука, релігія, мистецтво) як автономна символічна форма культури.
237. Культура як знаково-символічна система.
238. Культура як діалог культур.
239. Людинотворча суть культури.
240. Відчужені форми культури: антикультура і контркультура.

4. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Монографії, збірки статей і статті

- Андреев И. Л. Происхождение человека и общества. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. Л. Андреев. – М. : Мысль, 1988. – 415 с.
- Баранцев Р. В. Имманентные проблемы синергетики / Р. В. Баранцев // Вопросы философии. – 2003. – № 9. – С.91-101.
- Бережной М. И. К проблеме комплексного изучения человека / М. И. Бережной // Философские науки. – 1991. – №1. – С.17-30.
- Бестужев-Лада И. В. Альтернативная цивилизация / И. В. Бестужев-Лада. – М. : Владос, 1998. – 352 с.
- Больнов О. Философия экзистенциализма / О. Больнов. – СПб. : Лань, 1999. – 224 с.
- Буданов В. Г. О методологии синергетики / В. Г. Буданов // Вопросы философии. – 2006. – № 5. – С.79-94.
- Быстрицкий Е. К. Феномен личности: мировоззрение, культура, бытие / Е. К. Быстрицкий. – К. : Наук. Думка, 1991. – 195 с.
- Васильев В. В. Мозг и сознание: выходы из лабиринта / В. В. Васильев // Вопросы философии. – 2006. – № 1. – С.67-79.
- Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / В. И. Вернадский. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 576 с.
- Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1989. – 519 с.
- Воронин А. А. Техника и мораль / А. А. Воронин // Вопросы философии. – 2004. – № 10. – С.93-101.
- Гайденко П. П. Научная рациональность и философский разум / П. П. Гайденко. – М. : Прогресс-Традиция, 2003. – 528 с.
- Гобозов И. А. Введение в философию истории. – 2-е изд., перераб. и доп. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – 363 с.
- Горский В. С. Философские идеи в культуре Киевской Руси XI – начала XII в. / В. С. Горский. – К. : Наук. думка, 1988. – 215 с.
- Горфункель А. Х. Философия эпохи Возрождения / А. Х. Горфункель. – М. :

- Высш. шк., 1980. – 368 с.
- Григорьева Т. П. Философия красоты / Т. П. Григорьева // Вопросы философии. – 2007. – № 1. – С.61-74.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия / А. В. Гулыга. – М. : Мысль, 1986. – 332 с.
- Данилевский Н. Я. Россия и Европа / Н. Я. Данилевский. – М. : Книга, 1991. – 573 с.
- Данилова В. С. Философское обоснование концепции нообиогеосферы / В. С. Данилова // Вестник Московского университета. – 2004. – № 2. – С.50-64.
- Доброхотов А. Л. Категория бытия классической западноевропейской философии / А. Л. Доброхотов. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 246 с.
- Донских О. А. Происхождение языка как философская проблема / О. А. Донских. – Новосибирск : Наука, 1984. – 128 с.
- Дрюк М. А. Синергетика: позитивное знание и философский импрессионизм / М. А. Дрюк // Вопросы философии. – 2004. – № 10. – С.102-113.
- Дубровский Д. И. Новое открытие сознания? (По поводу книги Джона Серла «Открывая сознание заново») / Д. И. Дубровский // Вопросы философии. – 2003. – № 7. – С.92-112.
- Дубровский Д. И. Проблема духа и тела: возможности решения / Д. И. Дубровский // Вопросы философии. – 2003. – № 10. – С.92-107.
- Зеньковский В. В. История русской философии : в 2 т. / В. В. Зеньковский. – Л. : ЭГО, 1991.
- Иванов Д. В. Проблема сознания и философия Витгенштейна / Д. В. Иванов // Вестник Московского университета. – 2007. – № 2. – С.6-19.
- Ильенков Э. В. Диалектическая логика : очерки истории и теории. – 2-е изд. / Э. В. Ильенков. – М. : Политиздат, 1984. – 320 с.
- Ильенков Э. В. Философия и культура / Э. В. Ильенков. – М. : Политиздат, 1991. – 462 с.
- История современной зарубежной философии : компаративистский подход / А. С. Колесников, М. М. Корнеев, Б. В. Марков и др.; отв. ред. М. Я. Корнеев. – СПб. : Лань, 1997. – 480 с.
- Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас /Пер. з нім А. М. Єрмоленко, В. А. Єрмоленко. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
- Канке В. А. Основные философские направления и концепции науки : Итоги XX столетия : учеб. пособие / В. А. Канке. – М. : Логос, 2000. – 320 с.
- Категории диалектики, их развитие и функции / отв. ред. В. П. Иванов. – К. : Наук. думка, 1980. – 363 с.
- Кашников Б. Н. Марксизм как радикальная критика либеральной справедливости / Б. Н. Кашников // Вопросы философии. – 2005. – № 6. – С.37-49.
- Келле В. Ж., Ковальзон М. Я. Теория и история : (Проблемы теории исторического процесса) / В. Ж. Келле, М. Я. Ковальзон. – М. : Политиздат, 1981. – 288 с.
- Кнабе Г. С. Строгость науки и безбрежность жизни / Г. С. Кнабе // Вопросы

- философии. – 2001. – №8. – С.113-124.
- Кохановский В. П. Философия и методология науки / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1999. – 576 с.
- Кудрявцев И. К., Лебедев С. А. Синергетика как парадигма нелинейности / И. К. Кудрявцев, С. А. Лебедев // Вопросы философии. – 2003. – № 12. – С.55-63.
- Кучевский В. Б. Анализ категории «материя» / В. Б. Кучевский. – М. : Наука, 1983. – 255 с.
- Лазарев Ф. В., Лебедев С. А. Проблема истины в социально-гуманитарных науках: интервальный подход / Ф. В. Лазарев, С. А. Лебедев // Вопросы философии. – 2005. – № 10. – С.95-115.
- Лазарев Ф. В., Брюс А. Литтл. Многомерный человек. Введение в интервальную антропологию / Ф. В. Лазарев, А. Литтл Брюс. – Симферополь : СОНАТ, 2001. – 624 с.
- Лазарев Ф. В., Брюс А. Литтл. Современная эпистемология : дух и проблемы / Ф. В. Лазарев, А. Литтл Брюс. – Симферополь: Таврида, 1999. – 176 с.
- Лазарев Ф. В., Тарасов В. И. Разум в новом столетии: глобальная переориентация / Ф. В. Лазарев, В. И. Тарасов. – Симферополь : СОНАТ, 2000. – 88 с.
- Лобовик Б. А. Религиозное сознание и его особенности / Б. А. Лобовик. – К. : Наук. думка, 1986. – 247 с.
- Лосев А. Ф. Дерзание духа / А. Ф. Лосев. – М. : Политиздат, 1988. – 364 с.
- Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – М. : Политиздат, 1991. – 524 с.
- Лосев А. Ф. История античной философии в конспективном изложении / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1989. – 204 с.
- Лосский Н. О. История русской философии / Н. О. Лосский. – М. : Высш. шк., 1991. – 559 с.
- Льюис Дж. Г. Античная философия : От Фалеса до Сократа / Дж. Г. Льюис. – Мн. : Галаксиас, 1997. – 207 с.
- Майданов А. С. Миф как источник знания / А. С. Майданов // Вопросы философии. – 2004. – № 9. – С.91-105.
- Майоров Г. Г. Формирование средневековой философии / Г. Г. Майоров. – М. : Мысль, 1979. – 431 с.
- Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию / М. К. Мамардашвили. – М. : Прогресс, 1990. – 365 с.
- Мамардашвили М. К. Сознание как философская проблема / М. К. Мамардашвили // Вопросы философии. – 1990. – № 10. – С.3-18.
- Мень А. Познание Мира / А. Мень // Наука и жизнь, 1990. – №4. – С.50-56.
- Митина В. И. Мир личности как мир культуры / В. И. Митина // Вестник Московского университета. – 1997. – № 6. – С.51-64.
- Михайлов Ф. Т. Общественное сознание и самосознание индивида / Ф. Т. Михайлов. – М. : Наука, 1990. – 220 с.
- Моисеев Н. Н. Быть или не быть... человечеству? / Н. Н. Моисеев– М. : Б.и., 1999. – 288 с.

- Моисеев Н. Н. Судьба цивилизации. Путь разума / Н. Н. Моисеев. – М. : Языки русской культуры, 2000. – 224 с.
- Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера : Опыт систем. анализа и эксперименты с моделями / Н. Н. Моисеев. – М. : Наука, 1990. – 271 с.
- Моисеев Н. Н. Пути к созиданию / Н. Н. Моисеев. – М. : Республика, 1985. – 254 с.
- Морозов М. Н. Творческая активность сознания : (Методол. анализ естественнонауч. аспектов) / М. Н. Морозов. – К. : Вища шк., 1976. – 183 с.
- Никитин Л. Віртуальна реальність як соціальне явище / Л. Никитин // Філософська думка. – 1999. – № 6. – С.43-57.
- Новгородцев П. И. Об общественном идеале / П. И. Новгородцев. – М. : Пресса, 1991. – 638 с.
- Общественное сознание и его формы / В. И. Толстых, Н. Б. Биккенин, Л. С. Мамут и др.; под общ. ред. В. И. Толстых. – М. : Политиздат, 1986. – 366 с.
- Общество и сознание / общ. ред. А. К. Уледова. – М. : Прогресс, 1984. – 239 с.
- Ойзерман Т. И. Догматизация марксизма и внутренне присущий марксизму догматизм / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2003. – № 2. – С.31-44.
- Ойзерман Т. И. Основные вопросы философии / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2005. – № 10. – С.37-47.
- Ойзерман Т. И. Формирование философии марксизма / Т. И. Ойзерман. – 3-е изд. – М. : Мысль, 1986. – 461 с.
- Панфилова Т. В. Проблемы смысла истории / Т. В. Панфилова // Вопросы философии. – 2006. – № 12. – С.11-23.
- Пестель Э. За пределами роста : (Глобальные проблемы современности и деятельность международной организации Римский клуб) / Э. Пестель; пер. с англ. Е. В. Нетесовой. – М.: Прогресс, 1988. – 268 с.
- Печчеи А. Человеческие качества / пер. с англ. О. В. Захаровой / А. Печчеи. – М. : Прогресс, 1985. – 312 с.
- Питч Р. Важнейшие составляющие философии П. Д. Юркевича / Р. Питч // Философская и социологическая мысль. – 1992. – № 9. – С.86-93.
- Поляков А. Н. К проблеме общественных формаций / А. Н. Поляков // Вопросы философии. – 2003. – № 6. – С.3-15.
- Почапский А. М. Развитие философской мысли на Украине : первая половина XIX в. / А. М. Почапский. – К. : Вища шк., Изд-во при Киев. ун-те, 1984. – 128 с.
- Рассел Б. Человеческое познание : Его сфера и границы / пер. с англ. Н. В. Воробьева / Б. Рассел – К. : Ника-Центр; М. : Ин-т общегуманит. исслед., 2001. – 560 с.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней : в 4 т. / Дж. Реале, Д. Антисери. – СПб. : ТОО ТК Петрополис, 1994 – 1997.
- Ровинский Р. Е. Синергетика и процессы развития сложных систем / Р. Е. Ровинский // Вопросы философии. – 2006. – № 2. – С.162-169.
- Розин В. М. Техника и социальность / В. М. Розин // Вопросы философии. –

2005. – № 5. – С.95-107.

- Самсонов А. Л. Человек и биосфера – проблема информационных оценок / А. Л. Самсонов // Вопросы философии. – 2003. – № 6. – С.111-127.
- Симонов П. В. Мозг и творчество / П. В. Симонов // Вопросы философии. – 1992. – № 11. – С.3-24.
- Синергетика : перспективы, проблемы, трудности (материалы «круглого стола» // Вопросы философии. – 2006. – № 9. – С.3-33.
- Скоробогатов В. А. Развитие форм отражения / В. А. Скоробогатов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1984. – 167 с.
- Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. – М. : Политиздат, 1992. – 542 с.
- Спиркин А. Г. Сознание и самосознание / А. Г. Спиркин. – М. : Политиздат, 1972. – 303 с.
- Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 286 с.
- Столович Л. Н. Диалог и диалектика / Л. Н. Столович // Вопросы философии. – 2003. – № 11. – С.174-183.
- Табачковський В. У пошуках невтраченого часу : (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників) / В. Табачковський. – К. : ПА-РАПАН, 2002.– 300 с.
- Тойнбі А. Дж. Дослідження історії : У 2 т. А. Дж. Тойнбі / пер. з англ. О. Митрофанова, П. Тарашук. – К. : Основи, 1995.
- Томпсон М. Восточная философия / М. Томпсон / пер. с англ. Ю. Бондарева. – М. : ГРАНД : ФАИР-ПРЕСС, 2000, 384 с.
- Удовик С. Л. Глобализация : семиотические подходы / С. Л. Удовик. – М. : Рефл.-бук.; К. : Ваклер, 2002. – 480 с.
- Уледов А. К. Духовное обновление общества / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1990. – 334 с.
- Уледов А. К. Общественная психология и идеология / А. К. Уледов.– М. : Мысль, 1985. – 268 с.
- Философская культура Украины и отечественная общественная мысль XIX-XX вв. / Н. И. Лук, В. Д. Белолед, И. Г. Герасимьяк и др.; отв. ред. Н. И. Лук. – К. : Наук. думка, 1990. – 265 с.
- Фрейд З. Психология бессознательного : сб. произв. / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1989. – 447 с.
- Фромм Э. Душа человека / Э. Фромм. – М. : Республика, 1992. – 430 с.
- Фромм Э. Иметь или быть? / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 330 с.
- Хёсле В. Философия и экология / В. Хёсле. – М. : Наука, 1994. – 205 с.
- Хруцкий К. С. Человек и биосфера – проблемы эволюционного единства / К. С. Хруцкий // Вопросы философии. – 2007. – № 10. – С.166-170.
- Чагин Б. А. Структура и закономерности общественного сознания / Б. А. Чагин. – М. : Наука. Ленингр. отд-ние, 1982. – 314 с.
- Чумаков А. Н. Философия глобальных проблем / А. Н. Чумаков. – М. : Знание, 1994. – 160 с.
- Цзэсюнь И. Является ли мыслью Ленина положение, что сознание творит мир?

/ И. Цзэсюнь // Вопросы философии. – 2007. – № 5. – С.85-98.

- Целік Т. В. Особистісне начало у філософській культурі Київської Русі / Т. В. Целік. – К. : ПАРАПАН, 2005. – 312 с.
- Цинянь Ань. Академик Ойзерман : новые размышления о марксистской философии / Ань Цинянь // Вопросы философии. – 2004. – № 5. – С.78-84.
- Юлина Н. С. Тайна сознания : Альтернативная стратегия исследования / Н. С. Юлина : Часть первая // Вопросы философии. – 2004. – № 10. – С.125-135; Часть вторая. – № 11. – С.150-164.

Підручники і навчальні посібники

- Аблеев С. Р. История мировой философии : учебник / С. Р. Аблеев. – М. : ООО «Изд-во АСТ» : «Изд-во Астрель», 2002. – 416 с.
- Алексеев П. В. Социальная философия : учеб. пособие / П. В. Алексеев. – М. : ООО «ТК Велби», 2003. – 256 с.
- Алексеев П. В., Панин А. В. Философия : учебник. – 3 изд., перераб. и доп. / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : ТК Велби, Изд-во «Перспектив», 2004. – 608 с.
- Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій. – 2-ге вид., випр. й доп. / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Вид-во «Генеза», 1996. – 368 с.
- Барулин В. С. Социальная философия : учебник. – 2-е изд. / В. С. Барулин. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – 560 с.
- Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
- Бучило Н. Ф., Чумаков А. Н. Философия : учеб. пособие. – 4-е изд. / Н. Ф. Бучило, А. Н. Чумаков. – СПб. : Питер, 2004. – 428 с.
- Введение в философию : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / авт. кол. : И. Т. Фролов, Э. А. Араб-Оглы, П. П. Гайденко и др. – М. : Республика, 2002. – 623 с.
- Волинка В. І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті : навч. посібник / В. І. Волинка. – К. : Вища шк., 2005. – 544 с.
- Гобозов И. А. Введение в философию историю. – 2-е изд. / И. А. Гобозов. – М. : ТЕИС, 1999. – 363 с.
- Голубинцев В. О., Данцев А. А., Любченко В. С. Философия для технических вузов : учебник. – 2-е изд. / В. О. Голубинцев, А. А. Данцев, В. С. Любченко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – 640 с.
- Горський В. С. Історія української філософії : курс лекцій : навч. посібник. – 3-тє вид. / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1997. – 285 с.
- Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика : учебник / А. А. Гусейнов, Р. Г. Апресян. – М. : Гардарики, 2004. – 472 с.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Философия : учебник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – М. : ЭКСМО, 2006. – 512 с.
- Звиричев В. Т. Философия древнего мира и средних веков : учеб. пособие / В. Т. Звиричев. – Екатеринбург : Деловая Книга; М. : Академический Проект, 2002. – 348 с.

- Ильин В. В. История философии : учебник / В. В. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 732 с.
- История мировой философии : учеб. пособие / А. И. Алешин, К. В. Бандуровский, В. Д. Губин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Астрель : АСТ : ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 494 с.
- История философии : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. В. Белов, Г. В. Драч, В. Н. Дубровин и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – 736 с.
- История философии : учеб. пособие / А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; под ред. В. М. Мапельман, Е. М. Пенькова. – М. : Изд-во ПРИОР, 1997. – 464 с.
- Історія філософії : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. Г. Кремень (кер. авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін. – Х. : Прапор, 2003. – 768 с.
- Кальной И. И. Философия : учебник / И. И. Кальной. – Симферополь : Бизнес-Информ. 2003. – 448 с.
- Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс : учебник. – 5-е изд., перераб. и доп. / В. А. Канке. – М. : Логос, 2003. – 376 с.
- Кохановский В. П. Философия и методология науки : учебник / В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1999. – 576 с.
- Крапивенский С. Э. Общий курс философии : учебник. – 5-е изд. / С. Э. Крапивенский. – Волгоград : Изд-во «Либрис», 2005. – 472 с.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия : учебник. – 4-е изд., испр. / С. Э. Крапивенский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 416 с.
- Кузнецов В. Г., Кузнецова И. Д., Миронов В. В., Момджян К. Х. Философия : учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 519 с.
- Лазарев Ф. В., Трифонова М. К. Философия : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / Ф. В. Лазарев, М. К. Трифонова. – Симферополь : СОНАТ, 2003. – 352 с.
- Малахов В. А. Этика : курс лекцій : навч. посібник. – 3-тє вид. / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 2001. – 384 с.
- Мареев С. Н., Мареева Е. В. История философии (общий курс) : учеб. пособие / С. Н. Мареев, Е. В. Мареева. – М. : Академический Проект, 2003. – 880 с.
- Муза Д. Е. Этика и эстетика : учеб. пособие. – 2-е изд., испр. и доп. / Д. Е. Муза. – Донецк : Изд-во «Ноулидж», 2011. – 187 с.
- Невлева И. М. Философия : учеб. пособие / И. М. Невлева. – Х. : Консум, 2001. – 432 с.
- Огородник І. В., Огородник В. В. Історія філософської думки в Україні : курс лекцій : навч. посіб. / І. В. Огородник, В. В. Огородник. – К. : Вища шк.; Т-во «Знання», КОО, 1999. – 543 с.
- Пазенок В. С. Філософія : навч. посібник / В. С. Пазенок. – К. : Академвидав, 2002. – 280 с.

- Пекарник А. М. Філософія : підручник / А. М. Пекарник. – К. : Промінь, 2004. – 480 с.
- Петрушенко В. Л. Філософія : навч. посібник : у 2 ч. / В. Л. Петрушенко. – Л. : Новий Світ – 2000, 2011. – 647 с.
- Радугин А. А. Философия : курс лекций : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / А. А. Радугин. – М. : ЦЕНТР, 2001. – 272 с.
- Разин А. В. Философия : учеб. пособие / А. В. Разин. – М. : Гардарики, 2006. – 459 с.
- Родчанин Е. Г. Философия для технических вузов : исторический и систематический курс / Е. Г. Родчанин. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д. : Изд. центр «МарТ», 2004. – 400 с.
- Рузавин Г. И. Методология научного познания : учеб. пособие / Г. И. Рузавин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 287 с.
- Рычков А. К., Яшин Б. Л. Философия : учебник / А. К. Рычков, Б. Л. Яшин. – М. : Эмет, 2005. – 480 с.
- Сергейчик Е. М. Философия истории / Е. М. Сергейчик. – СПб. : Изд-во «Лань», Санкт-Петер. ун-т МВД России, 2002. – 608 с.
- Скирбекк Г., Гилье Н. История философии : учеб. пособие / Г. Скирбекк, Н. Гилье. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 800 с.
- Социальная философия : учебник / В. П. Андрущенко, В. С. Афанасенко, В. И. Волович и др.; под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлача. – К.-Х. : Изд. центр «Единорог», 2002. – 736 с.
- Спиркин А. Г. Философия : учебник / А. Г. Спиркин. – М. : Гардарики, 2002. – 736 с.
- Тарасов Ю. Н. Философия : учеб. пособие / Ю. Н. Тарасов. – М. : МПСИ, 2006. – 670 с.
- Федів Ю. О., Мозкова Н. Г. Історія української філософії : навч. посібник / Ю. О. Федів, Н. Г. Мозкова. – К. : Вид-во «Україна», 2001. – 510 с.
- Философия : методическое пособие для самостоятельной работы студентов всех специальностей очной и заочной форм обучения / сост. : В. И. Пашков. – Донецк : ДонНТУ, 2007. – 66 с.
- Философия : учебник / В. В. Миронов, В. В. Васильев, П. П. Гайденко и др.; под общ. ред. В. В. Миронова. – М. : Норма, 2005. – 928 с.
- Философия : учебник / К. Х. Делокаров, Ф. Д. Демидов, Л. Н. Москвичев и др.; под общ. ред. Л. Н. Москвичева. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – 688 с.
- Философия : учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. / А. В. Аполлонов, В. В. Васильев, Ф. И. Гиренок и др.; под ред. А. Ф. Зотова, В. В. Миронова, А. В. Разина. – М. : Академический Проект, 2009. – 688 с.
- Философия : учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Губин, Т. Ю. Сидорина, А. И. Алешин и др.; под ред. В. Д. Губина, Т. Ю. Сидориной. – М. : Гардарики, 2005. – 828 с.
- Философия : учебник / В. Н. Лавриненко, В. П. Ратников, В. Ю. Дорошенко и др.; под ред. В. Н. Лавриненко, В. П. Ратникова. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 2001. – 584 с.
- Философия : человек и жизнь : учеб. пособие / Н. С. Кожеурова, И. А. Васильев,

- А. Э. Воскобойников и др.; под ред. Н. С. Кожеуровой. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2002. – 319 с.
- Философия : учение о бытии, познании и ценностях человеческого существования: учебник / В. Г. Кузнецов, И. Д. Кузнецова, В. В. Миронов, К. Х. Момджян. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 519 с.
- Философия : учеб.-методич. пособие. – 3-е изд. / под ред. Л. А. Алексеевой, Р. А. Додонова, Д. Е. Музы, В. И. Пашкова. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – 170 с.
- Философия : учеб. пособие. – 14-е изд. / И. В. Ватин, В. Е. Давидович, Л. В. Жаров и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – 576 с.
- Философия : учеб. пособие. – 2-е изд. / М. А. Булатов, В. А. Гавриленко, П. А. Загороднюк и др.; авт. кол. под рук. Е. Ф. Осичнюка, В. С. Зубова. – К. : Изд-во «Ника-Центр». 1997. – 384 с.
- Філософія : навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2001. – 457 с.
- Філософія : навч. посібник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – К. : Аграрна наука, 2001. – 576 с.
- Філософія : підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, М. І. Бойченко та ін. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
- Філософія : підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / В. С. Афанасенко, В. І. Волович, Г. Т. Головченко та ін.; за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. – Х. : Прапор, 2004. – 736 с.
- Філософія : підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. П. Андрущенко, В. І. Волович, М. І. Горлач та ін.; за заг. ред. М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х. : Консум, 2000. – 672 с.
- Ящук Т. І. Філософія історії : курс лекцій : навч. посібник / Т. І. Ящук. – К. : Либідь, 2004. – 536 с.

Хрестоматії

- Антология мировой философии : в 4 т. / редкол. : В. В. Соколов, Н. С. Нарский, В. В. Богатов, Ш. Ф. Мамедов и др. – М. : Мысль, 1969-1972.
- Мир философии : книга для чтения : в 2 ч. / сост. : П. С. Гуревич, В. И. Столяров. – Ч.1 : Исходные философские проблемы, понятия и принципы. – М. : Политиздат, 1991. – 672 с.
- Мир философии : книга для чтения : в 2 ч. / сост. : П. С. Гуревич, В. И. Столяров. – Ч. 2 : Человек. Общество. Культура. – М. : Политиздат, 1991. – 624 с.
- Сравнительное изучение цивилизаций : хрестоматия : учеб. пособие / сост., ред. и вступ. ст. Б. С. Ерасов. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 556 с.
- Хрестоматия по философии : учеб. пособие / В. П. Яковлев, Т. С. Чермантеева, И. Н. Лосева и др.; отв. ред. В. П. Кохановский, В. П. Яковлев. – Ростов н/Д. : Изд-во «Феникс», 1999. – 544 с.
- Хрестоматия по философии : учеб. пособие / под ред. и сост. А. А. Радугин. –

М. : Центр, 1998. – 432 с.

Хрестоматия по философии : учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / сост. : П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : Проспект : ТК «Велби», 2003. – 576 с.

Человек : Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии : Древний мир – эпоха Просвещения / редкол. : И. Т. Фролов (отв. ред.) и др.; сост. : П. С. Гуревич. – М. : Политиздат, 1991. – 461 с.

Человек : Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии: XIX век : сб. ст. / редкол. : И. Т. Фролов (отв. ред.) и др.; сост. : П. С. Гуревич. – М. : Республика, 1995. – 528 с.

Словники, довідники, енциклопедії

Всемирная энциклопедия : Философия : XX век / глав. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов.–М. : АСТ, Мн. : Харвест, Современный литератор, 2002.–976 с.

Новая философская энциклопедия : в 4 т. / науч.-ред. совет : В. С. Степин (пред.) и др. – М. : Мысль, 2000, 2001.

Словарь философских терминов / науч. ред. В. Г. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 731 с.

Словарь философских терминов / сост. : Л. А. Алексеева, Д. Е. Муза, В. И. Пашков и др. – Донецк : ДонНТУ, 2002. – 69 с.

Современная западная социология : словарь / сост. : Ю. Н. Давыдов, М. С. Ковалева, А. Ф. Филиппов. – М. : Политиздат, 1990. – 432 с.

Современная западная философия : словарь / сост. : В. С. Малахов, В. П. Филатов. – М. : Политиздат, 1991. – 414 с.

Современная философия : словарь и хрестоматия / Л. В. Жаров, Е. В. Золотухин, В. П. Кохановский и др.; отв. ред. В. П. Кохановский. – Ростов н/Д. : Феникс, 1996. – 511 с.

Современный философский словарь. – 2-е изд., испр. и доп. / С. А. Азаренко, В. М. Андрианов, Д. В. Аникин и др.; под общ. ред. В. Е. Кемерова. – М. : Академический Проект, 2004. – 864 с.

Социальная философия : словарь. – 2-е изд., испр. и доп. / сост. и ред. : В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. – М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая Книга, 2006. – 624 с.

Социальная философия : учебный словарь / И. А. Гобозов, В. С. Грехнев, Н. Б. Зазаева и др. – М. : Академический Проект, 2008. – 367 с.

Философия : краткий тематический словарь / Е. П. Агапов, Л. П. Алексеевская, М. А. Андреева и др.; под ред. Т. П. Матяш, В. П. Яковлева. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – 416 с.

Философская энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. Ф. В. Константинов. – М. : Сов. энциклопедия, 1960-1970.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. / редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Ораб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 814 с.

Философский словарь. – 7-е изд., перераб. и доп. / под ред. И. Т. Фролова. – М. :

Республика, 2001. – 719 с.

Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. : Е. Ф. Губский, Г. В. Коралева, В. А. Лутченко. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 576 с.

Філософська думка в Україні : біобібліогр. словник / авт. кол. : В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2002. – 244 с.

Філософський енциклопедичний словник / редкол. : В. І. Шинкарук (гол. редкол.), Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

Періодичні видання

Вестник Московского университета. Серия – Философия (журн.).

Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия – Философия (журн.).

Вопросы философии (журн.).

Ноосфера і цивілізація (журн.).

Философская и социологическая мысль (журн.).

Философские науки (журн.).

Філософська думка (журн.).

Человек (журн.).

5. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.
8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.

13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині XIX і XX ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.
24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.
25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.
31. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.
32. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.
33. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
34. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
35. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
36. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.

37. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
38. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
39. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
40. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
41. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
42. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
43. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
44. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
45. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
46. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
47. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
48. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
49. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
50. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
51. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
52. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
53. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
54. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
55. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.
56. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
57. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
58. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
59. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.
60. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.
61. Як Ви розумієте тезу Геракліта: «Багатознання розуму не навчає»?
62. Як Ви розумієте афоризм Сократа: «Я знаю, що нічого не знаю»?
63. Філософія: це світогляд чи наука?
64. Як, на Вашу думку, чому Ф. Енгельс вважав, що про речі, тіла поза рухом «поза всяким відношенням до інших тіл, нічого не можна сказати»?
65. Як Ви розумієте афоризм Геракліта: «У одну й ту ж річку не можна увійти двічі»?
66. Стародавні мислителі стверджували: «У здоровому тілі – здоровий дух».

Ваше розуміння цього твердження.

67. З яким, на Ваш погляд, законом діалектики пов'язаний вираз: «Нове – це добре забуте старе»?
68. З яким, на Ваш погляд, законом діалектики пов'язаний вираз: «Крапля точить камінь не силою, а частим падінням»?
69. Чи згодні Ви з висловом стоїків, що людина може бути «багата у злиднях, вільна у кайданах, щаслива у хворобі»?
70. Як Ви розумієте афоризм Конфуція: «Не роби іншим того, чого не бажаєш собі»?
71. Як Ви розумієте слова І. Канта: «Дві речі наповнюють душу завжди новим і все більш сильним здивуванням і благоговінням, чим частіше і триваліше ми роздумуємо про них, – це *зоряне небо наді мною і моральний закон у мені*»?
72. Чи тотожні поняття «причина» і «привід»?
73. Чи можна вважати за правильне вислів: «Це було вірно свого часу, зараз це невірно»?
74. Як Ви розумієте китайську мудрість: «Не можна побудувати новий колодязь, не зруйнувавши старий»?
75. Як Ви відноситеся до вислову А. Камю: «Що таке життя і чи стоїть воно праці бути прожитим»?
76. Як, на Ваш погляд, пов'язані поняття «необхідність» і «свобода»?
77. Як Ви розумієте вислів Арістотеля: «Платон мені друг, але істина дорожче»?
78. Як Ви розумієте вислів Сократа: «Пізнай самого себе»?
79. Як Ви розумієте вислів: «Теорія без практики мертва, практика без теорії сліпа»?
80. У чому, По-вашому, спільність і відмінність істин філософії і науки?
81. Чи згодні Ви з твердженням Піррона, що щастя людини в незворушності і спокої духу?
82. Як Ви розумієте вислів: «Слухняного доля веде, а неслухняного – тягне»?
83. Що таке фаталізм і волюнтаризм?
84. Чого в людині більше: природного, соціального або духовного?
85. Як розуміти вислів В. І. Леніна: «Свідомість людини не тільки відображає об'єктивний світ, але й творить його»?
86. Як розуміти вислів Б. Спінози: «Свобода є пізнана необхідність»?
87. Як Ви оцінюєте твердження Й. Діцгена: «Мозок також виділяє думку, як печінка виділяє жовч»?
88. Що означає, По-вашому, бути вільним?
89. Чи згодні Ви з висловом: «Зо всіх позицій машина може стати моделлю людини»?
90. Чи згодні Ви з твердженням, що інтуїція – особливий рід пізнання істини, що не спирається на практику і закони логіки?

6. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

6.1. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1 ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.
8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.
13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині ХІХ і ХХ ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.

24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.
25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.
31. Як Ви розумієте тезу Геракліта: «Багатознання розуму не навчає»?
32. Як Ви розумієте афоризм Сократа: «Я знаю, що нічого не знаю»?
33. Філософія: це світогляд чи наука?
34. Як, на Вашу думку, чому Ф. Енгельс вважав, що про речі, тіла поза рухом «поза всяким відношенням до інших тіл, нічого не можна сказати»?
35. Як Ви розумієте афоризм Геракліта: «У одну й ту ж річку не можна увійти двічі»?
36. Стародавні мислителі стверджували: «У здоровому тілі – здоровий дух». Ваше розуміння цього твердження.
37. З яким, на Ваш погляд, законом діалектики пов'язаний вираз: «Нове – це добре забуте старе»?
38. З яким, на Ваш погляд, законом діалектики пов'язаний вираз: «Крапля точить камінь не силою, а частим падінням»?
39. Чи згодні Ви з висловом стоїків, що людина може бути «багата у злиднях, вільна у кайданах, щаслива у хворобі»?
40. Як Ви розумієте афоризм Конфуція: «Не роби іншим того, чого не бажаєш собі»?
41. Як Ви розумієте слова І. Канта: «Дві речі наповнюють душу завжди новим і все більш сильним здивуванням і благоговінням, чим частіше і триваліше ми роздумуємо про них, – це зоряне небо наді мною і моральний закон у мені»?
42. Чи тотожні поняття «причина» і «привід»?
43. Чи можна вважати за правильне вислів: «Це було вірно свого часу, зараз це невірно»?
44. Як Ви розумієте китайську мудрість: «Не можна побудувати новий колодязь, не зруйнувавши старий»?
45. Як Ви відноситеся до вислову А. Камю: «Що таке життя і чи стоїть воно праці бути прожитим»?

6.2. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2 ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ

1. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.
2. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.
3. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
4. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
5. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
6. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.
7. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
8. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
9. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
10. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
11. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
12. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
13. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
14. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
15. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
16. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
17. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
18. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
19. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
20. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
21. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
22. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
23. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
24. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
25. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.

26. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
27. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
28. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
29. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.
30. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.
31. Як, на Ваш погляд, пов'язані поняття «необхідність» і «свобода»?
32. Як Ви розумієте вислів Арістотеля: «Платон мені друг, але істина дорожче»?
33. Як Ви розумієте вислів Сократа: «Пізнай самого себе»?
34. Як Ви розумієте вислів: «Теорія без практики мертва, практика без теорії сліпа»?
35. У чому, По-вашому, спільність і відмінність істин філософії і науки?
36. Чи згодні Ви з твердженням Піррона, що щастя людини в незворушності і спокої духу?
37. Як Ви розумієте вислів: «Слухняного доля веде, а неслухняного – тягне»?
38. Що таке фаталізм і волюнтаризм?
39. Чого в людині більше: природного, соціального або духовного?
40. Як розуміти вислів В. І. Леніна: «Свідомість людини не тільки відображає об'єктивний світ, але й творить його»?
41. Як розуміти вислів Б. Спінози: «Свобода є пізнана необхідність»?
42. Як Ви оцінюєте твердження Й. Діцгена: «Мозок також виділяє думку, як печінка виділяє жовч»?
43. Що означає, По-вашому, бути вільним?
44. Чи згодні Ви з висловом: «Зо всіх позицій машина може стати моделлю людини»?
45. Чи згодні Ви з твердженням, що інтуїція – особливий рід пізнання істини, що не спирається на практику і закони логіки?

7. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка)

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.

8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.
13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині ХІХ і ХХ ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.
24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.
25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.
31. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.

32. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.
33. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
34. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
35. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
36. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.
37. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
38. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
39. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
40. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
41. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
42. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
43. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
44. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
45. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
46. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
47. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
48. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
49. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
50. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
51. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
52. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
53. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
54. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
55. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.
56. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
57. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
58. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
59. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.

60. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.

* * *

1. Визначити предмет релігієзнавства, розкрити його структуру і функції.
2. Проаналізувати релігійний комплекс, його основні елементи. Розглянути функції релігії.
3. Висвітлити проблему походження релігії та основні варіанти її вирішення.
4. Розглянути ранні форми релігійних вірувань, їх основні риси і специфіку.
5. Охарактеризувати родоплемінні релігії, їх характерні риси і особливості.
6. Проаналізувати ранні етнічні (народні) релігії, їх умови виникнення та існування, основні риси і специфічні особливості.
7. Розглянути пізні національні (етнодержавні) релігії, їх походження, історію становлення, характерні риси і специфіку.
8. Висвітлити виникнення буддизму і розглянути основні його напрямки, їх особливості та специфіку.
9. Проаналізувати виникнення і еволюцію християнства: I-XI століття.
10. Розкрити історію становлення православ'я, його характерні риси.
11. Розглянути історію формування і особливості католицизму.
12. Проаналізувати виникнення протестантизму та загальне й особливе його основних напрямків.
13. Висвітлити походження ісламу та проаналізувати його основні напрямки і відгалуження, їх характерні риси і специфіку.
14. Розглянути нові релігійні течії, загальне й особливе їх виявів.
15. Визначити і розкрити сутність свободи совісті. Дати аналіз конституційно-правовим основам свободи совісті в Україні.

* * *

1. Визначити предмет логіки та розглянути його основні складові. Дати характеристику мови логіки.
2. Визначити і проаналізувати структуру поняття. Розкрити структурний закон поняття.
3. Охарактеризувати види понять.
4. Розкрити відношення між видами понять.
5. Проаналізувати логічні дії над поняттями.
6. Визначити і проаналізувати структуру судження.
7. Охарактеризувати види суджень.
8. Розкрити відношення між видами суджень.
9. Проаналізувати логічні дії над судженнями.
10. Визначити і проаналізувати структуру умовиводу та дати характеристику його основним видам.
11. Дати визначення дедуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
12. Дати визначення індуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
13. Дати визначення традуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
14. Визначення поняття логічного закону. Розкрити основні закони логіки.
15. Дати визначення доведенню і спростуванню та охарактеризувати його види.

8. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

8.1. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1 ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.
8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.
13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині ХІХ і ХХ ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.
24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.

25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.

* * *

1. Визначити предмет релігієзнавства, розкрити його структуру і функції.
2. Проаналізувати релігійний комплекс, його основні елементи. Розглянути функції релігії.
3. Висвітлити проблему походження релігії та основні варіанти її вирішення.
4. Розглянути ранні форми релігійних вірувань, їх основні риси і специфіку.
5. Охарактеризувати родоплемінні релігії, їх характерні риси і особливості.
6. Проаналізувати ранні етнічні (народні) релігії, їх умови виникнення та існування, основні риси і специфічні особливості.
7. Розглянути пізні національні (етнодержавні) релігії, їх походження, історію становлення, характерні риси і специфіку.
8. Висвітлити виникнення буддизму і розглянути основні його напрямки, їх особливості та специфіку.
9. Проаналізувати виникнення і еволюцію християнства: I-XI століття.
10. Розкрити історію становлення православ'я, його характерні риси.
11. Розглянути історію формування і особливості католицизму.
12. Проаналізувати виникнення протестантизму та загальне й особливе його основних напрямків.
13. Висвітлити походження ісламу та проаналізувати його основні напрямки і відгалуження, їх характерні риси і специфіку.
14. Розглянути нові релігійні течії, загальне й особливе їх виявів.
15. Визначити і розкрити сутність свободи совісті. Дати аналіз конституційно-правовим основам свободи совісті в Україні.

8.2. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2 ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ

1. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.
2. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.

3. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
4. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
5. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
6. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.
7. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
8. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
9. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
10. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
11. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
12. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
13. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
14. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
15. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
16. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
17. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
18. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
19. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
20. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
21. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
22. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
23. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
24. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
25. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.
26. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
27. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
28. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
29. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.
30. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.

* * *

1. Визначити предмет логіки та розглянути його основні складові. Дати характеристику мови логіки.
2. Визначити і проаналізувати структуру поняття. Розкрити структурний закон поняття.
3. Охарактеризувати види понять.
4. Розкрити відношення між видами понять.
5. Проаналізувати логічні дії над поняттями.
6. Визначити і проаналізувати структуру судження.
7. Охарактеризувати види суджень.
8. Розкрити відношення між видами суджень.
9. Проаналізувати логічні дії над судженнями.
10. Визначити і проаналізувати структуру умовиводу та дати характеристику його основним видам.
11. Дати визначення дедуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
12. Дати визначення індуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
13. Дати визначення традуктивному умовиводу та охарактеризувати його види.
14. Визначення поняття логічного закону. Розкрити основні закони логіки.
15. Дати визначення доведенню і спростуванню та охарактеризувати його види.

9. ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ (філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ І ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.
8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.

13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині XIX і XX ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.
24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.
25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.
31. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.
32. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.
33. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
34. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
35. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
36. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.

37. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
38. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
39. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
40. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
41. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
42. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
43. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
44. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
45. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
46. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
47. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
48. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
49. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
50. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
51. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
52. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
53. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
54. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
55. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.
56. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
57. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
58. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
59. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.
60. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.

* * *

1. Визначити предмет релігієзнавства, розкрити його структуру і функції.
2. Проаналізувати релігійний комплекс, його основні елементи. Розглянути функції релігії.
3. Висвітлити проблему походження релігії та основні варіанти її вирішення.
4. Розглянути ранні форми релігійних вірувань, їх основні риси і специфіку.
5. Охарактеризувати родоплемінні релігії, їх характерні риси і особливості.

6. Проаналізувати ранні етнічні (народні) релігії, їх умови виникнення та існування, основні риси і специфічні особливості.
7. Розглянути пізні національні (етнодержавні) релігії, їх походження, історію становлення, характерні риси і специфіку.
8. Висвітлити виникнення буддизму і розглянути основні його напрямки, їх особливості та специфіку.
9. Проаналізувати виникнення і еволюцію християнства: I-XI століття.
10. Розкрити історію становлення православ'я, його характерні риси.
11. Розглянути історію формування і особливості католицизму.
12. Проаналізувати виникнення протестантизму та загальне й особливе його основних напрямків.
13. Висвітлити походження ісламу та проаналізувати його основні напрямки і відгалуження, їх характерні риси і специфіку.
14. Розглянути нові релігійні течії, загальне й особливе їх виявів.
15. Визначити і розкрити сутність свободи совісті. Дати аналіз конституційно-правовим основам свободи совісті в Україні.

* * *

1. Визначити предмет логіки, розглянути його складові та охарактеризувати її мову. Розкрити основні закони логіки.
2. Визначити і розкрити структуру поняття. Охарактеризувати види понять, розглянути відношення між ними та проаналізувати логічні дії над поняттями.
3. Визначити і розкрити структуру судження. Охарактеризувати види суджень, розглянути відношення між ними та проаналізувати логічні дії над судженнями.
4. Визначити і проаналізувати структуру умовиводу. Виділити види умовиводів та дати їх загальну характеристику.
5. Дати визначення доведенню і спростуванню та охарактеризувати його види.

* * *

1. Визначити предмет науки-етики, розкрити її специфіку і функції.
2. Розглянути походження феномену моралі, її властивості та функції.
3. Охарактеризувати моральну свідомість та проаналізувати її структуру.
4. Визначити моральний ідеал і висвітлити проблему його реалізації. Розкрити сенс життя у моральному вимірі.
5. Визначити поняття і проаналізувати структуру професійної етики (етика економіста, інженера, вченого).

* * *

1. Визначити предмет науки-естетики, розкрити її специфіку і функції.
2. Розглянути феномен естетичного і дати його основні трактовки.
3. Охарактеризувати естетична свідомість та проаналізувати її структуру.
4. Проаналізувати категорії естетики.
5. Висвітлити походження мистецтва, розкрити його специфіку і функції.

**10. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛІВ
З КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ
(філософія, релігієзнавство, логіка, етика, естетика)»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

**10.1. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ**

1. Визначити поняття світогляду та дати характеристику його структури.
2. Проаналізувати історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий.
3. Визначити, що таке філософія та розглянути її предмет і роль у суспільстві.
4. Сформулювати основне питання філософії та дати характеристику двох його сторін.
5. Дати перелік і характеристику основних функцій філософії.
6. Розглянути античну філософію, її основні етапи і напрямки розвитку.
7. Висвітлити та співвіднести характерні риси філософії Середньовіччя і епохи Відродження.
8. Розглянути «ранній» етап філософії Нового часу, її основні характеристики та зв'язок з розвитком науки.
9. Охарактеризувати класичну німецьку філософію та її місце у світовій філософії і культурі.
10. Розкрити виникнення й сутність марксистської філософії.
11. Дати загальну характеристику Західній філософії ХХ століття та її основним напрямкам.
12. Висвітлити зародження і розвиток філософської думки в Україні у ХІ-ХVІІІ століттях.
13. Розглянути розвиток філософії в Росії та в Україні у другій половині ХІХ і ХХ ст.ст.
14. Визначити категорію буття. Висвітлити становлення проблеми буття в історії філософії.
15. Охарактеризувати основні форми буття та розкрити їх єдність і специфіку.
16. Розглянути проблему субстанції. Визначити категорії «матерія» і «дух» та проаналізувати їх співвідношення.
17. Визначити поняття руху, охарактеризувати його основні форми і принципи їх класифікації.
18. Визначити поняття простору і часу. Дати характеристику просторово-часовим концепціям.
19. Розкрити проблему єдності світу та дати характеристику основним варіантам її вирішення.
20. Визначити поняття діалектики та проаналізувати її історичні форми.
21. Охарактеризувати об'єктивну і суб'єктивну діалектику, показати їх єдність та відмінність.
22. Розкрити діалектику як систему принципів, законів і категорій.
23. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії та науки.
24. Проаналізувати розвиток як принцип діалектики.

25. Розкрити закон взаємопереходу кількісних і якісних змін, показати його світоглядне та методологічне значення.
26. Розглянути закон єдності та боротьби протилежностей, показати його світоглядне і методологічне значення.
27. Висвітлити сутність закону заперечення заперечення, показати його світоглядне та методологічне значення.
28. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «одиничне – загальне», «зміст – форма», «сутність – явище» як рівні структурної організації буття.
29. Визначити поняття категорії. Проаналізувати категорії «причина – наслідок», «можливість – дійсність», «необхідність – випадковість» як вияв універсальних зв'язків детермінації.
30. Висвітлити діалектику і метафізику як альтернативні методи досягнення дійсності та практичної дії.

* * *

1. Визначити предмет релігієзнавства, розкрити його структуру і функції.
2. Проаналізувати релігійний комплекс, його основні елементи. Розглянути функції релігії.
3. Висвітлити проблему походження релігії та основні варіанти її вирішення.
4. Розглянути ранні форми релігійних вірувань, їх основні риси і специфіку.
5. Охарактеризувати родоплемінні релігії, їх характерні риси і особливості.
6. Проаналізувати ранні етнічні (народні) релігії, їх умови виникнення та існування, основні риси і специфічні особливості.
7. Розглянути пізні національні (етнодержавні) релігії, їх походження, історію становлення, характерні риси і специфіку.
8. Висвітлити виникнення буддизму і розглянути основні його напрямки, їх особливості та специфіку.
9. Проаналізувати виникнення і еволюцію християнства: I-XI століття.
10. Розкрити історію становлення православ'я, його характерні риси.
11. Розглянути історію формування і особливості католицизму.
12. Проаналізувати виникнення протестантизму та загальне й особливе його основних напрямків.
13. Висвітлити походження ісламу та проаналізувати його основні напрямки і відгалуження, їх характерні риси і специфіку.
14. Розглянути нові релігійні течії, загальне й особливе їх виявів.
15. Визначити і розкрити сутність свободи совісті. Дати аналіз конституційно-правовим основам свободи совісті в Україні.

10.2. ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2 ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ

1. Визначити поняття природи і суспільства та показати їх єдність і відмінність.
2. Охарактеризувати основні історичні етапи та типи взаємодії суспільства і природи.

3. Розглянути основні концепції суспільного життя: ідеалістичну, натуралістичну, матеріалістичну.
4. Визначити поняття суспільних відносин, охарактеризувати їх види і структуру. Розглянути суспільство як систему відносин.
5. Дати тлумачення поняттю суспільного виробництва. Охарактеризувати матеріальне і духовне виробництво.
6. Розглянути спосіб виробництва, проаналізувати його структуру і роль у суспільстві.
7. Висвітлити поняття суспільно-економічної формації. Дати структуру та охарактеризувати формаційний підхід до аналізу історичного процесу.
8. Визначити поняття цивілізації. Розглянути цивілізаційний підхід до аналізу історичного процесу.
9. Розкрити сутність діалектико-матеріалістичного розуміння історії.
10. Висвітлити поняття свідомості. Проаналізувати свідомість як філософську проблему.
11. Дати аналіз природних передумов свідомості. Охарактеризувати відображення та еволюцію його основних форм.
12. Розкрити соціальну сутність свідомості. Проаналізувати суспільно-історичні основи її виникнення.
13. Розглянути структуру свідомості та її властивості.
14. Дати тлумачення поняттям суспільної та індивідуальної свідомості й обґрунтувати їх діалектичний взаємозв'язок.
15. Розглянути структуру суспільної свідомості: рівні, сфери, форми.
16. Проаналізувати закономірності розвитку суспільної свідомості.
17. Розглянути основні концепції теорії пізнання в історії філософії: емпіризм, раціоналізм, ірраціоналізм.
18. Висвітлити проблему пізнаваності світу та основні варіанти її вирішення.
19. Розкрити діалектику процесу пізнання. Обґрунтувати єдність чуттєвого, раціонального та інтуїтивного в пізнанні.
20. Визначити поняття істини. Проаналізувати співвідношення істини й заблудження. Дати основні характеристики істини.
21. Висвітлити проблему критерію істини в історії філософії та дати оцінку різним підходам до цієї проблеми. Охарактеризувати роль практики в пізнанні.
22. Визначити поняття науки. Розкрити специфіку наукового пізнання.
23. Охарактеризувати методи і форми наукового пізнання.
24. Висвітлити специфіку філософського розуміння людини та дати оцінку різним філософським підходам до вирішення питання про її сутність.
25. Проаналізувати проблему антропосоціогенезу, її сучасний стан.
26. Показати єдність природного, соціального і духовного в людині.
27. Визначити та проаналізувати зміст понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
28. Розглянути проблему взаємовідносин особи і суспільства.
29. Висвітлити проблему сенсу життя людини в духовному досвіді людства.
30. Визначити поняття глобальних проблем сучасності та розглянути передумови і шляхи їх вирішення.

* * *

1. Визначити предмет логіки, розглянути його складові та охарактеризувати її мову. Розкрити основні закони логіки.
2. Визначити і розкрити структуру поняття. Охарактеризувати види понять, розглянути відношення між ними та проаналізувати логічні дії над поняттями.
3. Визначити і розкрити структуру судження. Охарактеризувати види суджень, розглянути відношення між ними та проаналізувати логічні дії над судженнями.
4. Визначити і проаналізувати структуру умовиводу. Виділити види умовиводів та дати їх загальну характеристику.
5. Дати визначення доведенню і спростуванню та охарактеризувати його види.

* * *

1. Визначити предмет науки-етики, розкрити її специфіку і функції.
2. Розглянути походження феномену моралі, її властивості та функції.
3. Охарактеризувати моральну свідомість та проаналізувати її структуру.
4. Визначити моральний ідеал і висвітлити проблему його реалізації. Розкрити сенс життя у моральному вимірі.
5. Визначити поняття і проаналізувати структуру професійної етики (етика економіста, інженера, вченого).

* * *

1. Визначити предмет науки-естетики, розкрити її специфіку і функції.
2. Розглянути феномен естетичного і дати його основні трактовки.
3. Охарактеризувати естетична свідомість та проаналізувати її структуру.
4. Проаналізувати категорії естетики.
5. Висвітлити походження мистецтва, розкрити його специфіку і функції.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання студентами
індивідуальних завдань (рефератів) очної
і контрольних робіт заочної
форм навчання
циклу гуманітарної підготовки
з нормативної навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

(для студентів
усіх напрямів підготовки і спеціальностей)

Укладач:

ПАШКОВ Віктор Іванович